

۵ حمایت خانواده در فرایند رشد کودکان	۴ تحقق حقوق کودک	۳ منافع عالیله کودک	۲ عدم تبعیض	۱ تعریف کودک	۲۶ کمک‌های اجتماعی و اقتصادی	۲۵ بررسی وضعیت نگهداری از کودک خارج از خانواده	۲۴ سلامت، آب، غذا، محیط زیست	۲۳ کودکان دارای معلولیت	۲۲ کودکان پناهنده
۱۰ ارتباط فرامرزی کودک با والدین	۹ نگهداشتن کودک در تهداد خانواده	۸ هویت	۷ نام و تابعیت	۶ زندگی، بقا، و رشد	۳۱ بازی، اوقات فراغت، فرهنگ، هنر	۳۰ کودکان در اقلیت‌های قومی، مذهبی یا زبانی	۲۹ اهداف آموزش	۲۸ دسترسی به آموزش	۲۷ خوراک، پوشاک و سرپناه ایمن
۱۵ تاسیس یا عضویت در گروه‌ها	۱۴ آزادی اندیشه و مذهب	۱۳ بیان آزادانه اندیشه‌ها	۱۲ احترام به نظرات کودک	۱۱ مبارزه با کودک‌ربایی	۳۶ حمایت در برابر کلیه اشکال بهره‌کشی	۳۵ جلوگیری از فروش و قاچاق کودکان	۳۴ حمایت در برابر کلیه آزارهای جنسی	۳۳ حمایت در برابر مواد زیانبار	۳۲ حمایت در برابر کار آسیب‌زا
۲۰ کودکان بدون خانواده	۱۹ حمایت در برابر خشونت	۱۸ مسئولیت‌های والدین	۱۷ دسترسی به اطلاعات	۱۶ احترام به حریم خصوصی	۴۱ اعمال مناسب‌ترین قوانین درباره کودکان	۴۰ کودک ناقض قوانین کیفری	۳۹ بازیابی سلامت و ادغام اجتماعی کودک	۳۸ حمایت از کودکان در جنگها	۳۷ کودکان در بازداشت

پیمان نامه حقوق کودک

پیمان‌نامه حقوق کودک

و پروتکل‌های الحاقی

کودکانی که به فرزند
خواندگی پذیرفته
شده‌اند

یونیسف
برای همه کودکان

وزارت دادگستری
مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک

چگونگی عملکرد
پیمان‌نامه حقوق
کودکان

لزوم آگاهی عمومی
در باره حقوق کودکان

پیمان نامه جهانی حقوق کودک

مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد
در تاریخ ۲۹ آبان ۱۳۶۸ (۲۰ نوامبر ۱۹۸۹)

به همراه پروتکل های الحاقی

عنوان کتابچه: پیمان نامه جهانی حقوق کودک به همراه سه پروتکل الحاقی

تهیه شده توسط: صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) در ایران و مرجع ملی پیمان نامه حقوق کودک «وزارت دادگستری»

طراحی و صفحه آرایی: شرکت تبلیغاتی هنری زاراک

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

این کتابچه برای فروش نیست

به اهتمام:

صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) در ایران

و

مرجع ملی پیمان نامه حقوق کودک «وزارت دادگستری»

دیباچه

لزوم احترام به کرامت انسانی ایجاب می‌کند که کودک به عنوان یک انسان دارای حقوق برابر با بزرگسالان انگاشته شود. برخورداری از حقوق برابر برای کودکان مستلزم حمایت همه جانبه از آنان است. در جمهوری اسلامی ایران توجه به حقوق انسان‌ها، کرامت انسانی، رشد، تعالی، بالندگی و تلاش در راستای ارتقاء حقوق کودک در قوانین داخلی و اصول و مفاد متعدد آن مدّ نظر قرار گرفته است و در راستای تحقق حقوق همه جانبه افراد زیر ۱۸ سال، در سال‌های اخیر اقدامات متعددی انجام و از رهگذر آن دستاوردهای چشمگیری در این حوزه حاصل شده است.

از جمله گام‌های اساسی در این زمینه تصویب پیمان‌نامه حقوق کودک توسط دولت جمهوری اسلامی ایران است. ایران همچنین به پروتکل اختیاری پیمان‌نامه حقوق کودک پیرامون «خرید و فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان» پیوسته و دیگر پروتکل اختیاری آن پیرامون «به‌کارگیری کودکان در مخاصمه مسلحانه» را امضا کرده است، که لایحه آن توسط مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک (وزارت دادگستری) تهیه و پس از تصویب در هیأت وزیران به مجلس شورای اسلامی ارسال گردیده است. در سال ۲۰۱۴، سومین پروتکل اختیاری نیز با نام «آیین مکاتبات» به پیمان‌نامه حقوق کودک اضافه شد که طبق آن یک فرد، گروهی از افراد یا نمایندگان آنان در قلمرو

یک دولت عضو این پروتکل می‌توانند موارد نقض هر یک از حقوق کودک مندرج در پیمان نامه حقوق کودک یا پروتکل‌های اختیاری که دولت متبوع شان به عضویت آن در آمده است را مستقیماً به کمیته بین‌المللی حقوق کودک گزارش کنند. ایران هنوز به عضویت این پروتکل در نیامده است.

جمهوری اسلامی ایران با تصویب پیمان نامه حقوق کودک، خود را به اجرای مفاد آن جز در مواردی که با شرع و قوانین کشور در تعارض باشد، متعهد دانسته است. از یک سو مطابق ماده ۹ قانون مدنی مفاد این پیمان نامه در حکم قانون داخلی ایران است، از سوی دیگر مطابق ماده ۴۲ کنوانسیون، دولت ایران همانند سایر دولت‌های عضو متعهد شده است تا به صورت گسترده اصول و مفاد پیمان نامه را به نحوی یکسان به اطلاع بزرگسالان و کودکان برساند.

در راستای اجرای مفاد پیمان نامه از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۸۸ (زمان تعیین مرجع ملی از سوی دولت) وزارت امور خارجه متولی اجرای آن و نیز تهیه گزارش‌های ادواری جمهوری اسلامی ایران برای ارسال به کمیته حقوق کودک سازمان ملل بوده و از اواخر سال ۱۳۸۸ و پس از مصوبه شماره ۲۰۵۸۴۷/ت۴۳۸۵۵ه مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۰ دولت، هیئت وزیران بنا به پیشنهاد شماره ۸۸/۰۲/۴۹۳۲۵ مورخ ۱۳۸۸/۰۸/۱۲ وزارت دادگستری و به استناد تبصره (۵) الحاقی به ماده واحده قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی (مصوب ۱۳۷۰) وزارت دادگستری به عنوان مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک، تعیین و اقدامات خود را آغاز نمود. با تصویب آیین نامه مرجع، شورای هماهنگی متشکل از نهادهای دولتی و غیر دولتی مرتبط

تشکیل و دبیرخانه مرجع شکل گرفت. مرجع ملی به‌عنوان نهادی سیاست‌گذار، هماهنگ‌کننده و ناظر در سال‌های اخیر به‌عنوان مرکزی برای سامان‌بخشی به موضوعات کودکان در کشور و مدلی نسبتاً موفق در همکاری‌های بین‌بخشی، مطرح بوده است که در صورت استمرار و استحکام بنیان‌های ساختاری آن می‌تواند نوید بخش آینده‌ای پرامید در این جهت باشد.

محمود عباسی

دبیر مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک

پیمان نامه حقوق کودک

مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد

مقدمه

کشورهای عضو پیمان نامه حاضر

با توجه به این که طبق اصول اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد، شالوده آزادی، عدالت و صلح جهانی همانا به رسمیت شناختن کرامت ذاتی و حقوق مساوی و غیر قابل انکار همه اعضای خانواده بشری است.

با در نظر داشتن این که مردمان ملل متحد اعتقاد خود به حقوق اساسی بشر و کرامت و ارزش انسان را در منشور سازمان ملل متحد مورد تأیید مجدد قرار داده‌اند و عزم راسخ دارند رشد اجتماعی و سطح زندگی بهتر همراه با آزادی‌های گسترده‌تر را ترویج نمایند.

با اذعان به این که سازمان ملل متحد در اعلامیه جهانی حقوق بشر و در میثاق‌های بین‌المللی مربوط به حقوق بشر اعلام و موافقت نموده است که همگان، بدون هرگونه تبعیض از نظر نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگر، ملیت و وضع اجتماعی، دارایی، تولد یا در سایر موقعیت‌ها، سزاوار بهره‌مندی از کلیه حقوق و آزادی‌های مندرج در اسناد مذکور هستند.

با یادآوری این که سازمان ملل متحد در اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلام نموده که دوران کودکی شایسته توجه و مراقبت ویژه است.

با اعتقاد به این که خانواده، به عنوان گروه بنیادین جامعه و محیط طبیعی رشد و رفاه کلیه اعضای آن و به ویژه کودکان، باید از حمایت و مساعدت لازم برخوردار شود تا بتواند کاملاً مسئولیت‌هایش را در جامعه بر عهده گیرد.

با اقرار به این که کودک برای رشد کامل و هماهنگ شخصیت خود باید در محیط خانوادگی، و در فضایی مملو از شادی، مهر و محبت و تفاهم رشد یابد.

با توجه به این که کودک باید برای زندگی فردی در اجتماع آمادگی کامل پیدا کند و در سایه آرمان‌های اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد و به ویژه صلح، کرامت، مدارا، آزادی، برابری و همبستگی رشد کند.

با در نظر داشتن این که ضرورت ارائه مراقبت ویژه به کودک در اعلامیه حقوق کودک ژنو مورخ ۱۹۲۴ و در اعلامیه حقوق کودک مصوب مجمع عمومی در بیستم نوامبر ۱۹۵۹ تصریح گردیده و در اعلامیه جهانی حقوق بشر، در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (به ویژه مواد ۲۳ و ۲۴)، در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (به ویژه ماده ۱۰) و در اساسنامه‌ها و اسناد سازمان‌های تخصصی و سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با رفاه کودکان به رسمیت شناخته شده است.

با در نظر داشتن این که در اعلامیه حقوق کودک تصریح گردیده «کودک به دلیل عدم رشد کامل جسمی و ذهنی، نیازمند محافظت و مراقبت ویژه، از جمله حمایت حقوقی مناسب پیش و نیز پس از تولد است».

با یادآوری مفاد اعلامیه اصول اجتماعی و حقوقی مربوط به حمایت و رفاه کودکان با اشاره خاص به امر نگهداری توسط

خانواده جایگزین، فرزندخواندگی ملی و بین‌المللی، حداقل مقررات سازمان ملل متحد برای اداره دادرسی نوجوانان (مقررات پکن)، و اعلامیه حمایت از زنان و کودکان در شرایط اضطراری و مخاصمه مسلحانه، با اذعان به این که در تمام کشورهای جهان کودکانی هستند که در شرایط فوق‌العاده دشوار زندگی می‌کنند و این گونه کودکان نیازمند توجه ویژه‌اند.

با توجه دقیق به اهمیت سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی هر یک از ملل در حمایت و رشد هماهنگ کودک، با عنایت به اهمیت همکاری‌های بین‌المللی برای بهبود شرایط زندگی کودکان در همه کشورها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه.

به شرح زیر توافق نموده‌اند:

بخش اول

ماده ۱

از نظر پیمان نامه حاضر منظور از کودک هر انسان زیر سن ۱۸ سال است، مگر این که طبق قانون قابل اجرا در مورد کودک، سن قانونی کمتر تعیین شده باشد.

ماده ۲

۱- کشورهای عضو، حقوق مندرج در پیمان نامه حاضر را برای هر یک از کودکانی که در حوزه قضایی آنها هستند بدون هرگونه تبعیض و بدون توجه به نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگر، ملیت، قومیت و پیشینه‌ی اجتماعی، دارایی، معلولیت، تولد یا سایر موقعیت‌ها برای، کودک یا والدین یا سرپرست قانونی او محترم شمرده و تضمین خواهند کرد.

۲- کشورهای عضو همه اقدامات مقتضی را جهت تضمین حمایت از کودک در مقابل کلیه اشکال تبعیض یا مجازات بر اساس موقعیت، فعالیت‌ها، ابراز عقیده، و یا اعتقادات والدین، سرپرستان قانونی یا اعضای خانواده کودک به عمل خواهند آورد.

ماده ۳

۱- در کلیه اقدامات مربوط به کودکان که توسط مؤسسات رفاه اجتماعی دولتی یا خصوصی، دادگاه‌ها، مقامات اجرایی یا نهادهای قانونگذار به عمل می‌آید، منافع عالی‌ه کودک

باید از اهم ملاحظات باشد.

۲- کشورهای عضو متعهد می‌شوند حمایت و مراقبتی که برای رفاه کودک ضروری است را با توجه به حقوق و تکالیف والدین، سرپرستان قانونی، یا دیگر اشخاصی که قانونا مسئول کودک هستند، تضمین نمایند و در این راستا کلیه اقدامات تقنینی و اجرایی لازم را به عمل آورند.

۳- کشورهای عضو اطمینان حاصل خواهند نمود که مؤسسات، خدمات و دستگاه‌های مسئول مراقبت و حمایت از کودکان، به ویژه در زمینه‌های ایمنی و بهداشت، از نظر تعداد، کارآزموده بودن کارکنان و نیز نظارت شایسته، با معیارهایی که توسط مقامات واجد صلاحیت مقرر گردیده است، منطبق باشند.

ماده ۴

کشورهای عضو کلیه اقدامات تقنینی، اجرایی و سایر تدابیر مقتضی را برای تحقق حقوقی که در پیمان نامه حاضر به رسمیت شناخته شده است، اجرا خواهند کرد. در مورد حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کشورهای عضو اقدامات مذکور را با به کارگیری حداکثر منابع موجود خود، و در صورت لزوم، در چارچوب همکاری‌های بین‌المللی به عمل خواهند آورد.

ماده ۵

کشورهای عضو مسؤولیت‌ها، حقوق و تکالیف والدین، یا برحسب مورد اعضای فامیل و یا بستگان کودک مطابق

ماده ۸

۱- دولت‌های عضو متعهد می‌شوند حق کودک برای حفظ هویت خود، از جمله تابعیت، نام و روابط خانوادگی را مطابق قانون و بدون مداخله غیر قانونی تضمین نمایند.

۲- در مواردی که کودک به صورت غیر قانونی از تمام یا برخی از حقوق مربوط به هویت خود محروم شود، کشورهای عضو حمایت و مساعدت مقتضی را برای استیفای سریع هویت او فراهم خواهند آورد.

ماده ۹

۱- دولت‌های عضو تضمین می‌نمایند که کودک برخلاف میل و خواسته والدین خود از آنها جدا نشود، مگر در مواردی که مقامات واجد صلاحیت مطابق قوانین و مقررات قابل اعمال و پس از بررسی‌های قضایی حکم دهند که این جدایی برای تأمین منافع عالی کودک ضروری است. چنین حکمی ممکن است در مواردی خاص، از قبیل سوءاستفاده از کودک یا بی‌توجهی به او توسط والدین، یا زمانی که والدین جدا از یکدیگر زندگی می‌کنند و باید در مورد محل اقامت کودک تصمیم‌گیری شود، ضروری باشد.

۲- در هریک از دادرسی‌های مرتبط با بند ۱ این ماده، باید به همه طرف‌های ذینفع فرصت داده شود در دادرسی‌ها شرکت کنند و نظرات خود را ابراز نمایند.

۳- دولت‌های عضو حق کودک را که از یک یا هر دو والد خود جدا شده، مبنی بر حفظ روابط شخصی و تماس

عرف مرسوم در هر منطقه، سرپرستان قانونی یا سایر اشخاصی که قانوناً مسئول کودک هستند را در جهت هدایت مناسب و ارائه راهنمایی‌های مقتضی به روشی هماهنگ و سازگار با توانایی‌های در حال رشد کودک در راستای اعمال حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر توسط کودک، محترم خواهند شمرد.

ماده ۶

۱- کشورهای عضو، حق ذاتی تمام کودکان را برای زندگی به رسمیت می‌شناسند.

۲- کشورهای عضو، بقا و رشد کودک را تا بالاترین حد ممکن تضمین خواهند کرد.

ماده ۷

۱- تولد کودک باید بلافاصله پس از به دنیا آمدن او ثبت شود و کودک از بدو تولد از حق داشتن نام، حق داشتن تابعیت و تا جایی که ممکن است از حق شناختن والدین و قرار گرفتن تحت مراقبت آنان برخوردار است.

۲- کشورهای عضو اعمال حقوق مذکور را مطابق با قوانین داخلی خود و تعهدات ناشی از اسناد بین‌المللی مربوطه در این زمینه، به ویژه در مواردی که عدم اعمال این حقوق موجب بی‌تابعیتی کودک شود، تضمین خواهند نمود.

مستقیم و منظم با هر دو والد محترم خواهند شمرد مگر آن که این امر مغایر با منافع عالیه کودک باشد.

۴- هرگاه این جدایی ناشی از اقدامات یک کشور عضو از قبیل بازداشت، زندانی کردن، تبعید، اخراج یا مرگ یک یا هر دو والد یا کودک (از جمله مرگی که به هر دلیل در حین زندانی شدن شخص توسط دولت روی می‌دهد) باشد، کشور عضو، بنا به درخواست، اطلاعات ضروری مربوط به محل اقامت عضو (یا اعضای) غایب خانواده را در اختیار والدین، کودک یا، در موارد مقتضی، یکی دیگر از اعضای خانواده قرار خواهد داد، مگر آن که ارائه این اطلاعات برای رفاه کودک زیان آور باشد. علاوه بر این، کشورهای عضو تضمین خواهند نمود که ارائه این درخواست به خودی خود پیامدهای نامطلوبی برای فرد یا افراد ذینفع در پی نداشته باشد.

ماده ۱۰

۱- به موجب تعهدات ناشی از بند ۱ ماده ۹، کشورهای عضو درخواست کودک یا والدین او را برای ورود به یک کشور عضو یا خروج از آن به منظور بازپیوند خانواده، با نظر مثبت و به روشی انسانی و سریع بررسی خواهند کرد. کشورهای عضو علاوه بر این تضمین خواهند کرد که تسلیم چنین درخواستی پیامدهای نامطلوبی برای درخواست‌کنندگان و اعضای خانواده آنان در پی نداشته باشد.

۲- کودکی که والدینش مقیم کشورهای متفاوتی هستند حق

دارد که، جز در شرایط استثنایی، به صورت منظم روابط شخصی و تماس مستقیم خود را با هر دو والد حفظ نماید. به این منظور و مطابق با تعهدات کشورهای عضو به موجب بند ۱ ماده ۹، کشورهای عضو حق کودک و والدین او را برای ترک هر کشوری، از جمله کشور خود، و ورود به کشور خود محترم خواهند شمرد. حق ترک هر کشوری تنها مشمول محدودیت‌هایی است که در قانون تصریح شده و برای حفظ امنیت ملی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های دیگران ضروری است و با سایر حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر منطبق است.

ماده ۱۱

۱- کشورهای عضو به منظور مبارزه با انتقال غیر قانونی کودکان به خارج از کشور و عدم بازگشت کودکان مقیم خارج، اقداماتی معمول خواهند داشت.

۲- کشورهای عضو به همین منظور مروج و مشوق انعقاد توافق‌نامه‌های دو جانبه یا چند جانبه و یا الحاق به توافق‌نامه‌های موجود خواهند بود.

ماده ۱۲

۱- کشورهای عضو تضمین خواهند کرد کودکی که توانایی بیان کردن و اعلام دیدگاه‌های خود را دارد، حق ابراز آزادانه این دیدگاه‌ها و نظرات را در کلیه اموری که به وی مربوط می‌شود داشته باشد و متناسب با سن و میزان

رشد فکری کودک به نظرات او اهمیت لازم داده شود.
۲- بدین منظور ضرورت دارد فرصت شنیده شدن و اظهار نظر برای کودک در کلیه مراحل دادرسی‌های قضایی و اجرایی مربوط به خود، به صورت مستقیم و یا از طریق یک نماینده یا فردی مناسب، به روشی منطبق با مقررات آئین دادرسی در قوانین داخلی، فراهم شود.

ماده ۱۳

۱- کودک باید حق آزادی بیان داشته باشد. حق مذکور شامل آزادی جستجو، دریافت و ارائه هر گونه اطلاعات و عقاید است، بدون توجه به مرزها، به طور شفاهی، کتبی، چاپ شده، باشد یا به شکل آثار هنری، و یا از طریق هر رسانه‌ای که کودک انتخاب کند.
۲- اعمال حق مذکور ممکن است منوط به برخی محدودیت‌ها باشد، منتها این محدودیت‌ها باید تنها منحصر به مواردی باشد که در قانون تصریح شده و به یکی از دلایل زیر ضروری است:

الف) برای رعایت حقوق و آبروی دیگران؛ یا
ب) برای حفظ امنیت ملی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی.

ماده ۱۴

۱- کشورهای عضو، حق آزادی اندیشه، عقیده و مذهب را برای کودک محترم خواهند شمرد.

۲- کشورهای عضو، حقوق و تکالیف والدین، و بر حسب مورد سرپرستان قانونی، را در هدایت کودک برای اعمال حقوق خود به روشی هماهنگ و سازگار با توانایی‌های در حال رشد او محترم خواهند شمرد.
۳- آزادی آشکار ساختن مذهب یا اعتقادات تنها می‌تواند مشمول محدودیت‌هایی باشد که در قانون تصریح شده و برای حفظ امنیت، نظم، سلامت و اخلاق عمومی یا حقوق اساسی و آزادی‌های دیگران ضروری است.

ماده ۱۵

۱- کشورهای عضو، حقوق کودک را در مورد آزادی اجتماعات و شرکت در مجامع مسالمت‌آمیز به رسمیت می‌شناسند.
۲- به غیر از محدودیت‌هایی که در قانون تصریح شده و در یک جامعه دموکراتیک برای حفظ امنیت ملی یا عمومی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی و یا حمایت از حقوق و آزادی‌های دیگران ضروری است، نباید هیچ‌گونه محدودیتی در اعمال حقوق مذکور ایجاد گردد.

ماده ۱۶

۱- در امور خصوصی، خانوادگی یا مکاتبات هیچ کودکی نباید مداخله خودسرانه یا غیرقانونی کرد یا به صورت غیر قانونی عزت و آبروی او را مورد تعرض قرار داد.
۲- کودک حق برخورداری از حمایت قانون را در برابر این گونه مداخلات و تعرضات دارد.

ماده ۱۷

کشورهای عضو به عملکرد مهم رسانه‌های گروهی واقف بوده و تضمین خواهند کرد که کودک به اطلاعات و مطالب از منابع گوناگون ملی و بین‌المللی دسترسی داشته باشد، به ویژه اطلاعات و مطالبی که هدف آن‌ها ترویج رفاه اجتماعی، معنوی و اخلاقی و سلامت جسمی و روانی کودک است. بدین منظور، کشورهای عضو اقدامات زیر را به عمل خواهند آورد:

الف) تشویق رسانه‌های گروهی به انتشار و پخش اطلاعات و مطالبی که برای کودک از نظر اجتماعی و فرهنگی سودمند و مطابق با روح ماده ۲۹ باشد؛

ب) تشویق همکاری‌های بین‌المللی در زمینه تولید، مبادله و انتشار این‌گونه اطلاعات و مطالب از منابع گوناگون فرهنگی، ملی و بین‌المللی؛

پ) تشویق تولید و انتشار کتاب‌های کودکان؛

ت) تشویق رسانه‌های گروهی به بذل توجه خاص به نیازهای زبانی کودکان گروه‌های اقلیت یا بومی؛
ث) تشویق تهیه رهنمودهای مناسب برای حمایت از کودک در برابر اطلاعات و مطالبی که به رفاه وی آسیب می‌رساند با در نظر داشتن مفاد مندرج در مواد ۱۳ و ۱۸.

ماده ۱۸

۱- کشورهای عضو حداکثر تلاش خود را به کار خواهند بست تا این اصل که هر دو والد در مورد پرورش و رشد کودک مسئولیت‌های مشترک دارند به رسمیت شناخته شود. والدین، یا بر حسب مورد سرپرستان

قانونی، مسئولیت اصلی را در پرورش و رشد کودک بر عهده‌دارند. حفظ منافع عالی‌ه کودک اساسی‌ترین موضوع مورد توجه آنان است.

۲- به منظور تضمین و ترویج حقوق مندرج در پیمان‌نامه حاضر، کشورهای عضو مساعدت لازم را به والدین و سرپرستان قانونی در جهت ایفای مسئولیت‌های‌شان برای پرورش کودک عرضه خواهند کرد و توسعه مؤسسات، تسهیلات و خدمات برای مراقبت از کودکان را تضمین خواهند نمود.

۳- کشورهای عضو تمام اقدامات لازم را در جهت تضمین حق استفاده کودکانی که دارای والدین شاغل هستند، از خدمات و تسهیلات مربوط به نگهداری کودکان به عمل خواهند آورد.

ماده ۱۹

۱- کشورهای عضو کلیه اقدامات تقنینی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی لازم را به عمل خواهند آورد تا از کودک در برابر کلیه اشکال خشونت جسمی یا روانی، صدمه یا آزار، بی توجهی یا رفتار توأم با سهل انگاری، سوء رفتار یا بهره‌کشی، از جمله در برابر کلیه سوءاستفاده جنسی، در حالیکه کودک تحت مراقبت والد (والدین) یا سرپرست قانونی یا هر شخص دیگری قرار دارد، به عمل خواهند آورد.

۲- این‌گونه اقدامات حمایتی باید بر حسب مورد شامل روش‌های مؤثر برای ایجاد برنامه‌های اجتماعی جهت فراهم نمودن پشتیبانی لازم از کودک و کسانی که

ماده ۲۰

عهده‌دار مراقبت از کودک هستند و نیز پشتیبانی از دیگر شکل‌های پیشگیری و شناسایی، گزارش‌دهی، ارجاع، تحقیق، درمان و پیگیری موارد سوءرفتار با کودک که قبلاً ذکر گردید، و بر حسب مورد پشتیبانی از پیگرد قضایی، باشد.

- ۱- کودکی که به طور موقت یا دائم از محیط خانوادگی خود محروم شده است، یا کودکی که به خاطر منافع عالی‌اش نتوان به او اجازه داد که در آن محیط باقی بماند، سزاوار حمایت و مساعدت ویژه از سوی دولت خواهد بود.
- ۲- کشورهای عضو طبق قوانین داخلی خود برای این گونه کودکان مراقبت جایگزین تضمین خواهند نمود.
- ۳- چنین مراقبتی ممکن است از جمله شامل نگهداری توسط خانواده جایگزین، کفالت در قوانین اسلامی، فرزندخواندگی یا در صورت لزوم اسکان در مؤسسات مناسب برای مراقبت از کودکان باشد. هنگام بررسی راه‌حل‌ها، باید به مطلوبیت تداوم در پرورش کودک و نیز به پیشینه قومی، مذهبی، فرهنگی و زبانی کودک توجه ای شایسته داشت.

ماده ۲۱

آن دسته از کشورهای عضو که نظام فرزندخواندگی را به رسمیت می‌شناسند یا آن را مجاز می‌دانند تضمین خواهند کرد که منافع عالی‌ه کودک مهم‌ترین نکته مورد توجه باشد و اقدامات زیر را به عمل خواهند آورد:

الف) تضمین این که فرزندخواندگی تنها با مجوز مقامات واجد صلاحیتی صورت پذیرد که مطابق با قوانین و مقررات قابل اعمال و بر اساس اطلاعات موثق و قابل اطمینان تعیین می‌کنند که با توجه به وضعیت کودک در ارتباط با والدین، خویشاوندان و سرپرستان قانونی، فرزندخواندگی جایز است و در صورت لزوم اشخاص ذیربط رضایت آگاهانه خود را در مورد فرزند خواندگی بر اساس مشاوره‌های مقتضی اعلام نموده‌اند.

ب) فرزندخواندگی در کشورهای دیگر را به عنوان روش دیگری برای مراقبت از کودک در مواردی که امکان سپردن کودک به عنوان فرزند خوانده به یک خانواده یا یافتن هیچ‌گونه روش مناسبی برای مراقبت از کودک در کشور متبوع وی وجود ندارد، به رسمیت خواهند شناخت.

پ) تضمین برخورداری کودکی که در کشوری دیگر به فرزندخواندگی پذیرفته می‌شود از حمایت‌ها و معیارهایی که در صورت فرزندخواندگی در کشور خود از آنها برخوردار می‌شد.

ت) اتخاذ کلیه تدابیر مناسب به منظور حصول اطمینان از این که فرزند خواندگی در کشور دیگر برای اشخاص ذیربط در بردارنده درآمدهای مالی نادرست نباشد.

ث) ترویج اهداف ماده حاضر در موارد مقتضی از طریق انعقاد قراردادهای یا اتخاذ تدابیر دو یا چند جانبه و در این چارچوب، تلاش برای حصول اطمینان از این که فرزند خواندگی کودک در یک کشور دیگر تنها توسط مقامات یا نهادهای واجد صلاحیت صورت می‌پذیرد.

ماده ۲۲

۱- کشورهای عضو اقدامات لازم را به عمل خواهند آورد تا تضمین شود کودکی که خواهان پناهندگی است یا طبق قوانین و مقررات بین‌المللی یا داخلی پناهنده محسوب می‌شود، اعم از این که همراه والدین خود یا شخص دیگری باشد و یا همراه نداشته باشد، از حمایت مناسب و مساعدت بشر دوستانه در برخورداری از حقوق مندرج قابل اعمال در این پیمان‌نامه و در سایر اسناد بین‌المللی مربوط به حقوق بشر یا بشردوستانه که کشورهای عضو به آنها ملحق شده‌اند، بهره‌مند خواهد شد.

۲- به این منظور کشورهای عضو، در مواردی که مقتضی بدانند، در همه تلاش‌های سازمان ملل متحد و نیز سایر سازمان‌های بین‌المللی یا غیر دولتی ذیربط که با سازمان ملل همکاری می‌کنند جهت مساعدت و حمایت از این گونه کودکان و ردیابی والدین یا سایر اعضای خانواده کودک پناهنده به منظور کسب اطلاعات لازم برای پیوستن مجدد وی به خانواده‌اش همکاری خواهند کرد. در مواردی که نتوان والدین یا دیگر اعضای خانواده را یافت، باید برای چنین کودکی همان حمایتی را فراهم نمود که مطابق مفاد پیمان‌نامه حاضر برای کودکان در نظر گرفته می‌شود که موقت یا به طور دائم از محیط خانوادگی محروم شده‌اند. در صورتی که موفق به یافتن والدین یا سایر اعضای خانواده کودک نشوند، برای چنین کودکی همان گونه که در این پیمان‌نامه اظهار شده، درست همان حمایتی فراهم شود که برای کودکی که

به طور موقت یا دائم و به هر دلیل از محیط خانوادگی محروم شده، در نظر گرفته می‌شود.

ماده ۲۳

۱- کشورهای عضو اذعان دارند کودکی که از لحاظ جسمی یا ذهنی معلول است باید از یک زندگی کامل و محترمانه که متضمن منزلت و افزایش اتکا به نفس او باشد و مشارکت مؤثر او را در جامعه تسهیل نماید، برخوردار باشد.

۲- کشورهای عضو حق کودکان دارای معلولیت را برای برخورداری از مراقبت ویژه به رسمیت می‌شناسند و بسته به منابع موجود، مساعدت مورد تقاضا و متناسب با شرایط کودک، والدین یا سایر مراقبان کودک را برای کودک نیازمند حمایت و افرادی که مسئول مراقبت از او هستند تشویق و تضمین خواهند کرد.

۳- با تشخیص نیازهای ویژه کودک دارای معلولیت، مساعدت مقرر در بند ۲ ماده حاضر باید در صورت امکان و با در نظر گرفتن امکانات مالی والدین یا دیگر مراقبان کودک، به طور رایگان ارائه شود و باید به گونه‌ای طراحی شود که متضمن دسترسی مؤثر کودک دارای معلولیت به تحصیل، دوره‌های آموزشی، خدمات بهداشتی، خدمات توان‌بخشی، آماده‌سازی برای اشتغال و امکانات تفریحی باشد و به روشی که موجب دستیابی کودک به بالاترین حد ادغام در جامعه و رشد فردی، از جمله رشد فرهنگی و معنوی، گردد.

۴- کشورهای عضو، در سایه همکاری‌های بین‌المللی، مبادله اطلاعات مقتضی را در زمینه مراقبت‌های بهداشتی جهت پیشگیری و معالجات پزشکی، روان‌شناسی و توان‌بخشی کودکان دارای معلولیت ترویج خواهند کرد. مبادله اطلاعات مذکور از جمله شامل انتشار و دسترسی به اطلاعات مربوط به روش‌های توان‌بخشی، آموزش و خدمات حرفه‌ای و هدف آن قادر ساختن کشورهای عضو به بهبود توانایی‌ها و مهارت‌ها و گسترش تجربیات آنها در این زمینه‌ها است. در این مورد توجه خاصی به نیازهای کشورهای در حال رشد مبذول خواهد شد.

ماده ۲۴

۱- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از بالاترین معیارهای بهداشتی و تسهیلات قابل حصول جهت درمان بیماری و بازیابی سلامت به رسمیت می‌شناسند. کشورهای عضو برای تضمین این که هیچ کودکی از حق دسترسی به چنین خدمات بهداشتی محروم نماند تلاش خواهند کرد.

۲- کشورهای عضو اعمال کامل این حق را پیگیری خواهند نمود و به ویژه در موارد زیر اقدامات مقتضی را به عمل خواهند آورد:

الف) کاهش مرگ و میر نوزادان و کودکان؛

ب) تضمین ارائه کمک‌های پزشکی و مراقبت‌های بهداشتی لازم برای همه کودکان با تأکید بر گسترش مراقبت‌های بهداشتی اولیه؛

پ) مبارزه علیه بیماری‌ها و سوء‌تغذیه در چارچوب مراقبت‌های بهداشتی اولیه از جمله از طریق به کار بستن فن‌آوری موجود و فراهم ساختن مواد غذایی مقوی و کافی و آب آشامیدنی سالم با توجه به خطرات آلودگی محیط زیست؛

ت) تضمین مراقبت‌های بهداشتی پیش و پس از زایمان برای مادران؛

ث) تضمین این که تمام اقشار جامعه خصوصاً والدین و کودکان به آموزش‌های مربوط به مزایای تغذیه با شیر مادر، بهداشت و بهداشت محیط و پیشگیری از حوادث دسترسی داشته، مطلع باشند و در زمینه استفاده از دانش پایه مربوط به بهداشت کودک و تغذیه مورد حمایت قرار دارند. (ج) توسعه مراقبت‌های بهداشتی جهت پیشگیری، راهنمایی والدین و آموزش تنظیم خانواده و خدمات مربوطه.

۳- کشورهای عضو تمام اقدامات لازم و مناسب را برای زدودن روش‌های معالجاتی سنتی و خرافاتی در حوزه بهداشت کودکان به عمل خواهند آورد.

۴- کشورهای عضو برای دستیابی تدریجی به تحقق کامل حق مندرج در ماده حاضر متعهد می‌شوند همکاری‌های بین‌المللی را ترویج و تشویق نمایند. در این مورد به نیازهای کشورهای در حال رشد توجه خاصی مبذول خواهد شد.

ماده ۲۵

کشورهای عضو حق کودکی که توسط مقامات واجد صلاحیت جهت نگهداری، حمایت یا بازیابی سلامت جسمی یا روانی به خانواده یا مؤسسه‌ای سپرده شده است را برای انجام بررسی

ماده ۲۶

دوره‌های درمان ارائه شده برای کودک، نحوه رفتار با او و کلیه شرایط دیگر مربوط به نگهداری از او به رسمیت می‌شناسند.

۱- کشورهای عضو حق هر کودک را برای برخورداری از تأمین اجتماعی، از جمله بیمه اجتماعی، به رسمیت می‌شناسند و اقدام لازم را جهت دستیابی به تحقق کامل این حق، مطابق با قوانین ملی، به عمل خواهند آورد.

۲- مزایای مذکور در موارد مقتضی باید با توجه به امکانات و شرایط کودک و اشخاص مسئول نگهداری از او و نیز سایر ملاحظات مربوط به درخواست مزایا از سوی کودک یا از طرف او اعطا شوند.

ماده ۲۷

۱- کشورهای عضو حق همه کودکان را برای برخورداری از سطح زندگی مناسب برای رشد جسمی، ذهنی، معنوی، اخلاقی و اجتماعی به رسمیت می‌شناسند.

۲- والد (یا والدین) یا دیگر اشخاص مسئول کودک در حد توان و امکانات مالی خود مسئولیت اصلی را در تأمین شرایط زندگی لازم برای رشد کودک بر عهده‌دارند.

۳- کشورهای عضو، بر حسب شرایط داخلی و در حد امکانات خود اقدامات مقتضی جهت کمک به والدین و دیگر اشخاص مسئول کودک برای اعمال حق مذکور به عمل خواهند آورد و در صورت نیاز، به ویژه در ارتباط با تغذیه و پوشاک و مسکن، کمک‌های مادی و برنامه‌های پشتیبانی

فراهم خواهند کرد.

۴- کشورهای عضو کلیه اقدامات لازم را جهت تضمین پرداخت مخارج کودک توسط والدین یا دیگر اشخاص که از نظر مالی مسئولیت کودک را به عهده دارند، چه در داخل کشور عضو و چه در خارج، به عمل خواهند آورد. به ویژه هرگاه شخصی که مسئولیت تأمین مالی کودک را به عهده دارد در کشور دیگری غیر از کشور کودک زندگی می‌کند، کشورهای عضو باید الحاق به توافق‌نامه‌ها و نیز اتخاذ تدابیر مناسب دیگر را ترویج نمایند.

ماده ۲۸

۱- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از آموزش به رسمیت می‌شناسند و برای دستیابی به این حق، به صورت روزافزون و بر پایه ایجاد فرصت‌های برابر به ویژه اقدامات زیر را معمول خواهند داشت:

الف) اجباری کردن و در دسترس قرار دادن آموزش ابتدایی رایگان برای همه؛

ب) تشویق و ترویج ایجاد و گسترش انواع مختلف آموزش متوسطه، از جمله آموزش عمومی و فنی حرفه‌ای، فراهم کردن و قرار دادن آنها در دسترس همه کودکان، و به عمل آوردن اقدامات مقتضی از قبیل ارائه آموزش رایگان و اعطای کمک‌های مالی در صورت نیاز؛

پ) در دسترس قرار دادن آموزش عالی برای همگان بر اساس توانایی‌ها و از هر طریق مناسب؛

ت) فراهم نمودن اطلاعات و راهنمایی‌های آموزشی و فنی

ت) آماده‌سازی کودک برای یک زندگی مسئولانه در جامعه ای آزاد و با روحیه تفاهم، صلح، مدارا، مساوات بین زن و مرد، و دوستی میان همه مردمان، گروه‌های قومی، ملی و مذهبی و افرادی که منشا بومی دارند؛
ث) افزایش احترام به محیط زیست طبیعی.

۲- هیچ بخشی از ماده حاضر یا ماده ۲۸ نباید به گونه‌ای تفسیر شود که مخل آزادی افراد و نهادها برای تأسیس و اداره مؤسسات آموزشی گردد، منوط به این که اصول مقرر در بند ۱ ماده حاضر و شرایط مربوط به منطبق بودن آموزش در این گونه مؤسسات با معیارهای حداقلی که ممکن است توسط دولت تعیین شده باشد، همواره رعایت شوند.

ماده ۳۰

در کشورهایی که اقلیت‌های قومی، مذهبی یا زبانی و یا افرادی با اصالت بومی زندگی می‌کنند، کودک متعلق به این گونه اقلیت‌ها یا کودکی که بومی است نباید از حق برخورداری از فرهنگ خود، برخورداری از مذهب خود و اعمال آن یا استفاده از زبان خود به همراه سایر اعضای گروهش محروم شود.

ماده ۳۱

۱- کشورهای عضو حق کودک را برای استراحت، داشتن اوقات فراغت، بازی کردن و فعالیت‌های تفریحی متناسب با سن کودک و مشارکت آزادانه در زندگی فرهنگی و

حرفه‌ای و قرار دادن آنها در دسترس همه کودکان؛
ث) به عمل آوردن اقداماتی جهت تشویق به حضور منظم در مدارس و کاهش موارد ترک تحصیل.

۲- کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی را جهت تضمین این که نظم و انضباط در مدارس مطابق با کرامت انسانی کودک و مفاد پیمان‌نامه حاضر اعمال می‌شود معمول خواهند داشت.

۳- کشورهای عضو همکاری‌های بین‌المللی را در موارد مربوط به آموزش، به ویژه در جهت مشارکت در ریشه کن کردن جهل و بیسوادی در سراسر جهان و تسهیل دسترسی به دانش علمی و فنی و روش‌های نوین تدریس، تشویق و ترویج خواهند کرد. در این خصوص توجهی ویژه به نیازهای کشورهای در حال رشد مبذول خواهد شد.

ماده ۲۹

۱- کشورهای عضو اتفاق نظر دارند که آموزش کودک باید در راستای اهداف زیر باشد:
الف) رشد شخصیت، استعدادها و توانایی‌های جسمی و ذهنی کودک تا نهایت ظرفیت ایشان؛
ب) افزایش احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی و اصول مندرج در منشور سازمان ملل متحد؛
پ) افزایش احترام به والدین کودک، هویت فرهنگی، زبان و ارزش‌های کودک، به ارزش‌های ملی کشوری که کودک در آن زندگی می‌کنند و موطن اصلی او و به تمدن‌های متفاوت با تمدنی که او بدان تعلق دارد؛

هنری به رسمیت می‌شناسند.

۲- کشورهای عضو حق کودک برای مشارکت کامل در زندگی فرهنگی و هنری را محترم شمرده و ترویج خواهند کرد و مشوق فراهم ساختن فرصت‌های برابر و مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی، هنری و تفریحی خواهند بود.

ماده ۳۲

۱- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از حمایت در برابر بهره‌کشی اقتصادی و انجام هرگونه کاری که ممکن است زیانبار باشد یا خللی در تحصیل و آموزش کودک وارد آورد، و یا به سلامتی کودک یا رشد جسمانی، ذهنی، اخلاقی یا اجتماعی او آسیب رساند، به رسمیت می‌شناسند.

۲- کشورهای عضو جهت تضمین اجرای ماده حاضر اقدامات تقنینی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی به عمل خواهند آورد. بدین منظور و با عنایت به مفاد سایر اسناد بین‌المللی مربوطه، کشورهای عضو به ویژه اقدامات ذیل را به عمل خواهند آورد:

الف) تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای اشتغال به کار؛
ب) تدوین مقررات مناسب در ارتباط با ساعات کار و شرایط اشتغال؛

پ) تعیین مجازات‌های مناسب با ضمانت‌های اجرایی دیگر به منظور تضمین اجرای مؤثر ماده حاضر.

ماده ۳۳

کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی، از جمله اقدامات تقنینی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی را به عمل خواهند آورد

تا کودکان را در برابر استفاده غیر مجاز از داروهای مخدر و روانگردان که در اسناد بین‌المللی مربوطه توصیف شده‌اند، حمایت نمایند و از استفاده از کودکان در تولید غیر مجاز و قاچاق چنین موادی جلوگیری کنند.

ماده ۳۴

کشورهای عضو متعهد می‌شوند از کودک در برابر کلیه اشکال بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی حمایت کنند. بدین منظور، متعهد می‌شوند به ویژه کلیه اقدامات مقتضی ملی، دوجانبه و چندجانبه را به عمل آورند تا از موارد زیر جلوگیری شود:

الف) تشویق و ترغیب یا وادار کردن کودک به پرداختن به هرگونه فعالیت جنسی سوءاستفاده جنسی غیرقانونی؛

ب) استفاده استثمارگرانه از کودکان در فحشا یا دیگر اعمال جنسی غیر قانونی؛

پ) استفاده استثمارگرانه از کودکان در نمایش‌ها یا مطالب هرزه‌نگاری (پورنوگرافیک).

ماده ۳۵

به منظور جلوگیری از ربوده شدن، فروش یا قاچاق کودکان به هر منظور و به هر شکل، کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی ملی، دوجانبه و چندجانبه را به عمل خواهند آورد.

ماده ۳۶

کشورهای عضو از کودک در برابر کلیه اشکال دیگر بهره‌کشی که مغایر با هر یک از جنبه‌های رفاه کودک باشد حمایت خواهند کرد.

ماده ۳۷

کشورهای عضو تضمین خواهند کرد که:
الف) هیچ کودکی مورد شکنجه یا سایر رفتارهای بی‌رحمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار نگیرد. مجازات اعدام، یا حبس ابد بدون امکان آزادی، نباید در مورد جرم‌هایی که اشخاص زیر ۱۸ سال مرتکب می‌شوند اعمال گردد؛
ب) هیچ کودکی به طور غیرقانونی یا خودسرانه از آزادی محروم نشود. دستگیری، بازداشت یا زندانی کردن کودک باید مطابق قانون و تنها به عنوان آخرین راه چاره و برای کوتاه‌ترین زمان ممکن صورت پذیرد؛
پ) با هر کودکی که از آزادی محروم شده است رفتاری انسانی و همراه با احترام به کرامت ذاتی انسان، و با توجه به نیازهای افراد هم سن او اعمال شود. به ویژه کودک محروم از آزادی باید از بزرگسالان جدا شود، مگر آن که این امر مغایر با منافع عالیه کودک تشخیص داده شود، و او حق دارد جز در موارد استثنایی، تماس خود را با خانواده‌اش از طریق مکاتبه و ملاقات حفظ کند.
ت) هر کودک محروم از آزادی حق دسترسی فوری به کمک و مشاوره حقوقی و سایر مساعدت‌های مقتضی داشته باشد و همچنین حق اعتراض نسبت به مشروعیت زندانی شدن خود در برابر دادگاه یا سایر مقامات ذیصلاح، مستقل و بی

طرف را داشته در یک چنین مواردی از تصمیم‌گیری فوری برخوردار شود.

ماده ۳۸

۱- کشورهای عضو متعهد می‌شوند که هنگام مخاصمات مسلحانه‌ای که با کودکان ارتباط پیدا می‌کنند مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه قابل اعمال را محترم بشمارند و احترام به مقررات مذکور را تضمین کنند.
۲- کشورهای عضو کلیه اقدامات امکان‌پذیر را به عمل خواهند آورد تا تضمین کنند که اشخاصی که به سن ۱۵ سالگی نرسیده‌اند در مخاصمات شرکت مستقیم نداشته باشند.
۳- کشورهای عضو از پذیرش اشخاصی که به سن ۱۵ سالگی نرسیده‌اند در نیروهای مسلح خود اجتناب خواهند کرد. در پذیرش اشخاص بین ۱۵ سال و ۱۸ سال، کشورهای عضو تلاش خواهند نمود اولویت را به آنهایی دهند که سن بیشتری دارند.
۴- کشورهای عضو، طبق تعهدات ناشی از حقوق بین‌الملل بشردوستانه مربوط به حمایت از افراد غیر نظامی در مخاصمات مسلحانه، کلیه اقدامات امکان‌پذیر را برای تضمین حمایت و مراقبت از کودکانی که به علت مخاصمات مسلحانه در معرض آسیب قرار می‌گیرند، به عمل خواهند آورد.

ماده ۳۹

کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی را به عمل خواهند آورد تا بهبود جسمانی و روانی و ادغام مجدد اجتماعی کودکی که قربانی هرگونه بی‌توجهی، بهره‌کشی، آزار، شکنجه یا سایر اشکال رفتار یا تنبیه بیرحمانه، غیر انسانی یا تحقیرآمیز، و یا مخاصمات مسلحانه واقع شده است، تسریع گردد. بهبود و ادغام مجدد مذکور باید در محیطی صورت پذیرد که سلامت، عزت نفس و کرامت کودک را تقویت کند.

ماده ۴۰

۱- کشورهای عضو این حق را برای هر کودک مظنون، متهم یا ناقض قوانین کیفری به رسمیت می‌شناسند که با او به روشی که موجب اعتلای حس کرامت و ارزشمندی در کودک می‌گردد رفتار شود، روشی که احترام کودک به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی دیگران را تقویت کند و به سن کودک و مطلوبیت ترویج ادغام مجدد کودک در جامعه و ایفای نقشی سازنده توسط کودک در جامعه توجه داشته باشد.

۲- به این منظور و با عنایت به مفاد مربوطه در اسناد بین‌المللی، کشورهای عضو به ویژه تضمین خواهند کرد که:

الف) هیچ کودکی نباید به سبب فعل یا ترک فعلی که در زمان ارتکاب به موجب قوانین ملی یا بین‌المللی ممنوع نبوده است، مظنون، متهم یا ناقض قوانین کیفری شناخته شود؛

ب) هر کودک مظنون یا متهم به نقض قوانین کیفری حداقل از تضمین‌های زیر برخوردار باشد:

(۱) تا زمانی که گناهکار بودن او بر طبق قانون ثابت نشده است بی‌گناه فرض شود؛

(۲) به سرعت و مستقیماً، و در موارد مقتضی از طریق والدین یا سرپرستان قانونی خود، از اتهامات وارده علیه خود اطلاع یابد و برای تهیه و ارائه دفاعیه خود از کمک و مشاوره حقوقی یا دیگر کمک‌های مقتضی برخوردار شود؛

(۳) رسیدگی به اتهام بدون تأخیر و توسط یک مقام یا مرجع قضایی صالح، مستقل و بی‌طرف، در یک دادرسی عادلانه مطابق با قانون و با موجود بودن کمک حقوقی یا دیگر کمک‌های مقتضی، و منوط به مغایر نبودن با منافع عالیه کودک و به ویژه با توجه به سن یا وضعیت کودک، با حضور والدین یا سرپرستان قانونی او صورت پذیرد؛

(۴) مجبور نباشد شهادت دهد یا اعتراف به گناه نماید، و امکان بررسی اظهارات شهود مخالف و کسب اجازه برای شرکت شهود خود و بررسی اظهارات آنان را در شرایط مساوی داشته باشد؛

(۵) در صورتی که مجرم شناخته شود، بتواند از مقام یا مرجع قضایی صالح، مستقل و بی‌طرف بالاتری بخواهد مطابق با قانون، حکم صادره و هرگونه اقدام ناشی از آن را مورد تجدید نظر قرار دهد؛

(۶) در صورتی که کودک قادر به فهمیدن و درک زبان مورد استفاده (در دادگاه) یا تکلم به آن زبان نباشد، بتواند از

ب) قوانین بین‌المللی لازم‌الاجرا در آن کشور.

یاری یک مترجم به طور رایگان برخوردار شود؛
(۷) در کلیه مراحل دادرسی، حریم شخصی او کاملاً محفوظ
بماند.

۳- کشورهای عضو تلاش خواهند نمود وضع قوانین و مقررات
و تأسیس مراجع و نهادهایی که به کودکان مظنون متهم
یا ناقض قوانین کیفری اختصاص دارند را ترویج نمایند و
خصوصاً اقدامات ذیل را معمول خواهند داشت:

الف) تعیین حداقل سنی که پایین‌تر از آن نتوان کودکان را
دارای قابلیت نقض قوانین کیفری محسوب کرد؛

ب) در صورت مقتضی و مطلوب بودن، اعمال تدابیری برای
برخورد با این‌گونه کودکان بدون توسل به دادرسی‌های
قضایی، منوط به این که حقوق بشر و ضمانت‌های حقوقی
کاملاً رعایت شوند.

۴- به منظور تضمین این که با کودکان به روشی متناسب
با رفاه و شرایط و جرم آنها رفتار شود، باید تمهیدات
گوناگونی از قبیل مقررات مراقبت، راهنمایی و نظارت
و نیز مشاوره، تعلیق مجازات، نگهداری توسط خانواده
جایگزین، آموزش و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای و سایر
اقدامات جایگزین مراقبت در مؤسسات فراهم باشد.

ماده ۴۱

مفاد پیمان‌نامه حاضر تأثیری بر قوانینی که در جهت تحقق
حقوق کودک مؤثرتر می‌باشند، و ممکن است جز موارد زیر
باشند، نخواهد داشت:

الف) قوانین کشور عضو؛ یا

ماده ۴۲

کشورهای عضو متعهد می‌شوند به طور گسترده و به طریقی مناسب و فعال اصول و مفاد پیمان نامه را به نحوی یکسان به اطلاع بزرگسالان و کودکان برسانند.

ماده ۴۳

۱- به منظور بررسی پیشرفت کشورهای عضو در دستیابی به تحقق تعهدات ناشی از پیمان نامه حاضر، یک کمیته حقوق کودک تشکیل خواهد شد که وظایف آن در بندها و مواد بعدی تصریح شده است.

۲- کمیته از ۱۸ کارشناس^۱ تشکیل خواهد شد که از نظر اخلاقی حسن شهرت داشته باشند و صلاحیت آنان در زمینه‌هایی که در پیمان نامه حاضر تصریح گردیده مورد تأیید باشد. اعضای کمیته را کشورهای عضو، با توجه به پراکندگی جغرافیایی

در ۲۱ دسامبر ۱۹۹۵ با تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد تعداد کارشناسان کمیته حقوق کودک از ۱۰ به ۱۸ نفر اصلاح شد. با تصدیق اهمیت کارگروه (کمیته) حقوق کودک و همکاری ارزشمند اعضای آن در ارزیابی و نظارت بر اجرای پیمان نامه حقوق کودک توسط کشورهای عضو؛

با اظهار رضایت از اینکه در حال حاضر ۱۸۲ کشور، عضو پیمان نامه حقوق کودک هستند و این حاکی از نزدیک شدن به تصویب جهانی است؛ با توجه به اینکه اصلاحیه بند (۲) ماده (۴۳) پیمان نامه حقوق کودک توسط کنفرانس کشورهای عضو پیمان نامه به تصویب رسیده است؛

۱- اصلاحیه بند ۲ ماده ۴۳ پیمان نامه حقوق کودک را مبنی بر جایگزینی واژه «هیچده» بجای «ده» تصویب می‌کند.

۲- از کشورهای عضو درخواست می‌کند اقدامات مقتضی را برای اینکه در اسرع وقت پذیرش اکثریت دو سوم کشورهای عضو برای لازم الاجرا شدن اصلاحیه حاصل شود، اتخاذ کنند.

بخش دوم

متناسب و نیز نظام های حقوقی اصلی، از میان اتباع خود انتخاب می‌کنند و این افراد در صلاحیت شخصی شان به انجام وظیفه در کمیته خواهند پرداخت.

۳- اعضای کمیته با رای مخفی از میان فهرست افرادی که توسط کشورهای عضو نامزد شده‌اند، انتخاب خواهند شد. هر کشور عضو می‌تواند یکی از اتباع خود را نامزد نماید.

۴- اولین انتخابات کمیته حداکثر ظرف شش ماه پس از

قابل اجرا شدن پیمان نامه حاضر و سپس هر دو سال یکبار برگزار خواهد شد. حداقل چهار ماه پیش از

برگزاری هر یک از انتخابات، دبیر کل سازمان ملل متحد طی نامه‌ای از کشورهای عضو دعوت خواهد کرد ظرف دو ماه نامزدهای خود را معرفی نمایند. دبیر کل متعاقباً

فهرستی از اسامی همه نامزدها، به ترتیب حروف الفبا، و با ذکر نام کشوری که هر یک را نامزد نموده است تهیه و به کشورهای عضو پیمان نامه حاضر تسلیم خواهد کرد.

۵- انتخابات در اجلاس کشورهای عضو که به دعوت

دبیر کل و در مقر سازمان ملل متحد تشکیل می‌شود،

برگزار خواهد شد. در اجلاس‌های مذکور که با حضور دو

سوم کشورهای عضو رسمیت خواهند یافت، افرادی که

بیشترین تعداد آراء و اکثریت مطلق آرای نمایندگان حاضر

و رای دهنده کشورهای عضو را به دست آورند به عضویت

کمیته انتخاب خواهند شد.

۶- اعضای کمیته برای یک دوره چهار ساله انتخاب خواهند

شد و در صورتی که بازهم نامزد شوند واجد شرایط

برای انتخاب مجدد خواهند بود. دوره عضویت پنج تن از

اعضای منتخب در اولین انتخابات، در پایان دو سال خاتمه خواهد یافت. بلافاصله پس از اولین انتخابات، اسامی این پنج نفر از طریق قرعه‌کشی توسط رئیس جلسه تعیین خواهد شد.

۷- در صورتی که یکی از اعضای کمیته فوت کند یا استعفا دهد، یا به هر دلیلی اعلام نماید که دیگر قادر به انجام وظیفه در کمیته نمی‌باشد، کشور عضوی که این عضو را نامزد کرده است کارشناس دیگری را از میان اتباع خود معرفی خواهد کرد تا در صورت تصویب کمیته تا پایان دوره در کمیته به انجام وظیفه بپردازد.

۸- کمیته آئین‌نامه داخلی خود را تنظیم خواهد کرد.

۹- کمیته کارشناسان خود را برای یک دوره دو ساله انتخاب خواهد کرد.

۱۰- جلسات کمیته معمولاً در مقر سازمان ملل متحد یا هر مکان مناسب دیگری که کمیته تعیین کند برگزار خواهد شد. کمیته به طور معمول سالانه تشکیل جلسه خواهد داد. مدت جلسات کمیته در جلسه‌ای با شرکت کشورهای عضو پیمان‌نامه حاضر و منوط به تصویب مجمع عمومی تعیین خواهد شد و در صورت لزوم مورد تجدید نظر قرار خواهد گرفت.

۱۱- دبیر کل سازمان ملل متحد کارمندان و تجهیزات لازم را برای عملکرد ثمربخش کمیته طبق پیمان‌نامه حاضر فراهم خواهد نمود.

۱۲- با تأیید مجمع عمومی، اعضای کمیته‌ای که به موجب پیمان‌نامه حاضر تشکیل می‌شود از محل منابع سازمان

ملل متحد و طبق شرایطی که مجمع عمومی تعیین می‌نماید حقوق دریافت خواهند کرد.

ماده ۴۴

۱- کشورهای عضو متعهد می‌شوند از طریق دبیر کل سازمان ملل متحد گزارش‌هایی در مورد اقداماتی که به منظور تحقق حقوق به رسمیت شناخته شده در پیمان‌نامه حاضر به عمل آمده‌اند و پیشرفت‌هایی که در برخورداری از این حقوق صورت گرفته است را به ترتیب زیر به کمیته تسلیم نمایند:

الف) ظرف دو سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن پیمان‌نامه برای کشور عضو مربوطه؛

ب) سپس هر پنج سال یک بار.

۲- گزارش‌هایی که طبق ماده حاضر تهیه می‌شوند باید عوامل و مشکلاتی که ممکن است موجود باشند و بر میزان انجام تعهدات ناشی از پیمان‌نامه حاضر تأثیر می‌گذارند را مشخص سازند. این گزارش‌ها هم‌چنین باید شامل اطلاعات کافی در جهت دادن تصویری جامع از اجرای پیمان‌نامه در کشور مربوطه باشد.

۳- برای آن کشور عضوی که گزارش اولیه جامعی به کمیته تسلیم کرده است ضرورتی ندارد در گزارش‌های بعدی خود، موضوع بند ۱ (ب) این ماده، اطلاعات پایه‌ای که قبلاً ارائه نموده است را تکرار کند.

۴- کمیته می‌تواند از کشورهای عضو بخواهد اطلاعات بیشتری در مورد اجرای پیمان‌نامه ارائه دهند.

۵- کمیته گزارش فعالیت‌های خود را هر دو سال یک بار از طریق شورای اقتصادی و اجتماعی به مجمع عمومی تسلیم خواهد کرد.

۶- کشورهای عضو گزارش‌های خود را به طور گسترده در کشور خود در اختیار عموم قرار خواهند داد.

ماده ۴۵

به منظور ترویج اجرای هر چه مؤثرتر پیمان‌نامه و تشویق همکاری‌های بین‌المللی در زمینه‌های تحت پوشش پیمان‌نامه: الف) سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر ارگان‌های سازمان ملل متحد می‌توانند در بررسی اجرای مفادی از این پیمان‌نامه که در حوزه وظایف آنها واقع می‌شود شرکت داشته باشند. کمیته می‌تواند از سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر نهادهای واجد صلاحیت که مناسب تشخیص دهد دعوت نماید تا در مورد اجرای پیمان‌نامه در زمینه‌های مرتبط با حوزه وظایف خود نظرات تخصصی، ارائه نمایند. کمیته می‌تواند از سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر ارگان‌های سازمان ملل متحد دعوت نماید تا در مورد اجرای پیمان‌نامه در زمینه‌هایی که در حوزه فعالیت‌های آنها واقع می‌شود گزارش‌هایی تسلیم نمایند؛

ب) کمیته می‌تواند، در صورتی که مناسب بداند، هر گزارش دریافتی از کشورهای عضو را که حاوی درخواست برای مشاوره با مساعدت فنی یا نمایانگر نیاز به آن باشد، همراه

با ملاحظات و پیشنهادهایی که ممکن است کمیته در این زمینه داشته باشد برای سازمان‌های تخصصی، صندوق کودکان سازمان ملل متحد و سایر نهادهای واجد صلاحیت ارسال نماید؛

پ) کمیته می‌تواند به مجمع عمومی توصیه کند که از دبیر کل درخواست نماید از طرف کمیته در مورد موضوعات خاصی مربوط به حقوق کودک مطالعاتی انجام دهد؛

ت) کمیته می‌تواند بر پایه اطلاعاتی که از طریق اجرای مواد ۴۴ و ۴۵ پیمان‌نامه حاضر دریافت می‌کنند پیشنهادهایی و توصیه‌های کلی ارائه دهد. این گونه پیشنهادهای و توصیه‌های کلی باید برای کشورهای عضو مربوطه ارسال گردد و همراه با نظرات کشورهای عضو، چنانچه نظراتی موجود باشد، به مجمع عمومی گزارش شود.

بخش سوم

ماده ۴۶

این پیمان نامه جهت امضاء در اختیار تمام کشورها قرار خواهد گرفت.

ماده ۴۷

پیمان نامه حاضر منوط به تصویب است. اسناد تصویب به دبیر کل سازمان ملل متحد سپرده خواهند شد.

ماده ۴۸

پیمان نامه حاضر جهت الحاق همه کشورها مفتوح خواهد ماند. اسناد الحاق به دبیر کل سازمان ملل متحد سپرده خواهند شد.

ماده ۴۹

۱- پیمان نامه حاضر سی روز پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب یا الحاق به دبیر کل سازمان ملل متحد قابل اجرا خواهد بود.

۲- تاریخ لازم الاجرا شدن پیمان نامه حاضر در مورد هر کشوری که پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب یا الحاق، پیمان نامه را تصویب می کنند یا به آن ملحق می شود، سی روز پس از تاریخ سپردن سند تصویب یا الحاق توسط آن کشور خواهد بود.

ماده ۵۰

۱- هر یک از کشورهای عضو می توانند اصلاحیه‌های پیشنهاد کرده و آن را به دبیر کل سازمان ملل متحد تحویل دهند. دبیر کل سپس اصلاحیه پیشنهادی را برای کشورهای عضو ارسال خواهد نمود و از آنها درخواست خواهد کرد نظر خود را درباره برپایی کنفرانس کشورهای عضو به منظور بررسی و رای گیری در مورد پیشنهادها اعلام نمایند. چنانچه ظرف چهار ماه از تاریخ ارسال، حداقل یک سوم کشورهای عضو موافق برگزاری چنین کنفرانسی باشند، دبیر کل کنفرانس را با پشتیبانی سازمان ملل متحد برگزار خواهد کرد. هر اصلاحیه‌ای که مورد تصویب اکثریت کشورهای عضو حاضر و رای دهنده در کنفرانس قرار گیرد، جهت تصویب به مجمع عمومی تسلیم خواهد شد.

۲- اصلاحیه‌ای که مطابق با بند ۱ ماده حاضر به تصویب برسد، پس از تصویب مجمع عمومی و پذیرش دو سوم کشورهای عضو قابل اجرا خواهد بود.

۳- زمانی که اصلاحیه‌ای قابل اجرا می شود، برای آن دسته از کشورهای عضو که آن را پذیرفته اند لازم الاجرا خواهد بود و دیگر کشورهای عضو همچنان ملزم به اجرای مفاد پیمان نامه حاضر و اصلاحیه‌هایی که قبلاً پذیرفته اند خواهند بود.

ماده ۵۱

۱- دبیر کل سازمان ملل متحد متن شروط تحفظ کشورها را که در زمان تصویب یا الحاق تسلیم می‌شوند دریافت و برای کلیه کشورها ارسال خواهد کرد.

۲- شرط تحفظی که با هدف و مقصود پیمان نامه حاضر مغایرت داشته باشد، مجاز نیست.

۳- شروط تحفظ را می‌توان در هر زمان با ارسال اعلامیه رسمی به دبیر کل سازمان ملل متحد باز پس گرفت و دبیر کل سپس این امر را به اطلاع همه کشورها خواهد رساند. این اعلام از تاریخی که به دست دبیر کل می‌رسد، قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۵۲

هر یک از کشورهای عضو می‌توانند با ارسال اعلامیه کتبی برای دبیر کل سازمان ملل متحد از عضویت پیمان نامه حاضر خارج شوند. خروج از عضویت پیمان نامه یک سال پس از تاریخ دریافت اعلامیه توسط دبیر کل صورت می‌پذیرد.

ماده ۵۳

دبیر کل سازمان ملل متحد به عنوان امین معاهده حاضر تعیین شده است.

ماده ۵۴

نسخه اصلی پیمان نامه حاضر، که متون اسپانیولی، انگلیسی، چینی، روسی، عربی و فرانسه آن همگی از اعتبار یکسان

برخوردارند، نزد دبیر کل سازمان ملل متحد تودیع خواهد شد.

با حضور امضاکنندگان تام الاختیار زیر که از طرف دولت‌های متبوع خود برای این امر کاملاً مجاز می‌باشند، پیمان نامه حاضر به امضا رسید.

پروتکل اختیاری پیمان نامه حقوق کودک

درباره خرید و فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان
مصوب ۲۵ مه ۲۰۰۰ و لازم‌الاجرا از تاریخ ۱۸ ژانویه ۲۰۰۲

کشورهای عضو پروتکل حاضر،

متوجه هستند برای دستیابی بیشتر به اهداف پیمان نامه حقوق کودک و اجرای مفاد آن و از جمله مواد ۱، ۱۱، ۲۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵ و ۳۶ لازم است که اقدامات کشورهای عضو فراتر رفته تا حمایت از کودک در مقابل خرید و فروش، فحشا و هرزه‌نگاری را نیز تضمین نماید، و نیز متوجه هستند که پیمان نامه حقوق کودک، حق کودک برای حمایت در مقابل هرگونه بهره‌کشی و انجام هرگونه کاری که برای او خطرناک باشد و یا مانع آموزش کودک شود، یا برای سلامتی او یا رشد جسمی، روانی، معنوی، اخلاقی یا اجتماعی کودک زیانبار باشد را به رسمیت می‌شناسد،

با نگرانی عمیق متوجه اهمیت و افزایش قاچاق بین‌المللی کودکان به قصد خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان هستند،

عمیقاً نگران گسترش و تداوم شیوه‌های گردشگری جنسی بوده که کودکان به ویژه در معرض خطر آن هستند و آن مستقیماً باعث افزایش خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان می‌گردد،

دریافته‌اند که گروه‌های آسیب‌پذیر خاص، از جمله کودکان

دختر، بیشتر در معرض خطر بهره‌کشی جنسی هستند و نسبت کودکان دختر در میان استثمارشدگان جنسی به مراتب بیشتر می‌باشد،

نگران افزایش دسترسی به هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت و سایر فن‌آوری‌های نوین هستند و کنفرانس بین‌المللی مبارزه با هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت، که در سال ۱۹۹۹ در شهر وین برگزار شد، و به خصوص توافق این کنفرانس در مورد جرم‌نگاری تولید، توزیع، صادرات، مخابره، واردات، تملک ارادی و تبلیغ هرزه‌نگاری کودکان در سطح بین‌المللی را فرا می‌خواند و بر اهمیت همکاری نزدیک‌تر مابین دولت‌ها و صنعت اینترنت تأکید می‌نمایند،

معتقدند که برای تسهیل از میان بردن خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان باید به اتخاذ یک رویکرد جامع برای مقابله با عوامل مؤثر آن از جمله عقب ماندگی و فقدان توسعه، فقر، تبعیض اقتصادی، ساختار نابرابر اجتماعی اقتصادی، خانواده‌های از هم پاشیده، عدم آموزش، مهاجرت روستایی شهری، تبعیض جنسیتی، رفتارهای جنسی غیرمسئولانه بزرگسالان، رفتارهای سنتی زیان‌آور، درگیری‌های مسلحانه و قاچاق کودکان پرداخت،

همچنین معتقدند برای کاستن تقاضای خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان لازم است که برای بالا بردن آگاهی عمومی تلاش شود، و همچنین تقویت همکاری جهانی در میان تمام طرف‌های درگیر و بهبود اجرای قوانین در سطح ملی حائز اهمیت است،

با تأکید بر تأمین ابزار حقوقی و بین‌المللی مناسب برای

حمایت از کودکان، و از آن جمله پیمان نامه لاهه درباره حمایت از کودکان و همکاری در زمینه فرزندخواندگی بین کشورها، پیمان نامه لاهه درباره جوانب مدنی کودک ربایی بین المللی، پیمان نامه لاهه درباره جوانب قضایی، قوانین مربوطه، به رسمیت شناختن، تقویت و همکاری در ارتباط با مسئولیت والدین و اقدامات مربوط به حمایت از کودکان و پیمان نامه شماره ۱۸۲ سازمان بین المللی کار درباره منع و اقدام فوری برای از میان بردن بدترین اشکال کار کودک، از حمایت همه جانبه از پیمان نامه حقوق کودک که نشان دهنده تعهد گسترده ای است که برای پیشبرد و پشتیبانی از حقوق کودک وجود دارد ترغیب شدند،

با آگاهی از اهمیت اجرای مفاد برنامه برای جلوگیری از خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه نگاری کودکان و اعلامیه و دستور کار برای اقدام که در کنفرانس جهانی بر علیه استثمار جنسی از کودک برای مقاصد تجاری، که از ۲۷ تا ۳۱ اوت سال ۱۹۹۶ در شهر استکهلم برگزار گردید اتخاذ شد و سایر تصمیم ها و توصیه های نهادهای بین المللی، و توجه خاص به اهمیت سنت ها و ارزش های فرهنگی همه مردمان در حمایت از کودکان و رشد متوازن و یکپارچه آنها، مطابق اصول زیر موافقت کردند که:

ماده ۱

کشورهای عضو، خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه نگاری کودکان را آن گونه که در این پروتکل آمده است منع خواهند کرد.

ماده ۲

در این پروتکل:

(الف) خرید و فروش کودکان به معنی هرگونه اقدام یا معامله ای است که فردی یا گروهی از افراد، کودکی را در ازای مبلغی و یا سایر ملاحظات به دیگری منتقل می کنند؛ (ب) فحشای کودکان به معنی استفاده از کودکان در فعالیت های جنسی در ازای پرداخت وجه و یا ملاحظات دیگر است؛

(ج) هرزه نگاری کودکان به معنی نمایش از هر طریق می باشد که در آن کودکان یا به صورت واقعی و یا مجازی مشغول فعالیت های بارز جنسی باشند و یا آلات تناسلی کودک برای مقاصد جنسی به نمایش گذاشته شود.

ماده ۳

۱- هر کشور عضو تضمین خواهد کرد که دست کم موارد و اقدامات زیر کاملاً تحت قوانین جزایی و جنایی آن کشور قرار گیرند، خواه در داخل کشور اتفاق افتاده باشند و خواه در خارج از آن و یا توسط فرد انجام شود و یا به صورت سازمان یافته:

(الف) در مقوله خرید و فروش کودکان آن گونه که در ماده ۲ آمده است:

(۱) هرگونه عرضه، تحویل و دریافت کودکان به هر شکل که برای مقاصد زیر باشد:

(الف) استثمار جنسی کودکان؛

(ب) انتقال اندام های بدن کودک برای سودجویی؛

(پ) استفاده از کودک برای کار اجباری؛

(۲) کسب رضایت غیرقانونی، به عنوان واسطه، برای فرزندخواندگی کودک که مغایر با ابزار قانونی بین‌المللی موضوعه برای فرزند خواندگی باشد؛

(ب) عرضه، در اختیار گرفتن، خریداری یا تأمین یک کودک برای خود فروشی، آنگونه که در ماده ۲ آمده است؛

(پ) تهیه، توزیع، انتشار، واردات، صادرات، عرضه، فروش یا داشتن مطالب هرزه‌نگاری کودک برای مقاصد فوق‌آنگونه که در ماده ۲ آمده است؛

۲- بنا بر مفاد قوانین ملی کشور عضو، با هرگونه اقدام برای ارتکاب اعمال فوق و تبانی و همدستی در هر یک از این اعمال نیز به همان صورت برخورد خواهد شد.

۳- هر کشور عضو یک چنین اعمال خلافی را با توجه به ماهیت و خیم آنها و با مجازات‌های مناسب کیفر خواهد کرد.

۴- هر کشور عضو با استناد به قوانین ملی، در صورت نیاز اقدام به برقراری قوانین جزایی برای شخصیت‌های حقوقی خواهد نمود که مرتکب تخلفات آمده در بند ۱ ماده کنونی شوند. بنابر اصول قانونی هر کشور عضو، جرایم شخصیت‌های حقوقی می‌تواند جنایی، مدنی یا اداری باشد.

۵- کشورهای عضو تمام اقدامات حقوقی و اداری را به کار خواهند برد تا از تبعیت تمام افرادی که درگیر کار فرزند خواندگی کودک هستند از ابزار قانونی بین‌المللی اطمینان حاصل نمایند.

ماده ۴

۱- هر کشور عضو، اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به کلیه جرایم ذکر شده در ماده ۳ بند ۱ در صورتیکه آن جرایم در خاک آن کشور و یا بر کشتی‌ها و هواپیماهای ثبت شده در آن کشور اتفاق بیافتد انجام خواهد داد.

۲- هر کشور عضو، اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به کلیه جرایم ذکر شده در ماده ۳ بند ۱ و در موارد زیر به عمل خواهد آورد:

(الف) وقتی که شخص مجرم، تابعیت آن کشور را داشته باشد و یا مقیم آن کشور باشد؛

(ب) وقتی که قربانی تابع آن کشور باشد؛

۳- هر کشور عضو، اقدامات لازم را برای تسری حقوق جزایی خود به آن جرایم فوق‌الذکر را در زمانی که متهم به ارتکاب جرم در آن کشور به سر می‌برد و از استرداد او به کشوری که در آن جرم اتفاق افتاده به دلیل آنکه تابعیت این کشور را دارد خودداری می‌شود، به عمل خواهد آورد.

۴- پروتکل کنونی، نافی حقوق جزایی که مطابق با قوانین داخلی اجرا می‌شوند، نیست.

ماده ۵

۱- جرایمی که در ماده ۳ بند ۱ ذکر شد حتما در فهرست جرایم قابل استرداد در هر معاهده استرداد بین کشورها قرار خواهد گرفت و به عنوان جرایم قابل استرداد در معاهداتی که قبلا به امضا رسیده و براساس شرایط هر

قرارداد منظور خواهد شد.

۲- چنانچه کشور عضوی که استرداد را مشروط به وجود معاهده استرداد با کشور دیگر می‌سازد درخواست استرداد را از کشور عضو دیگری که معاهده استرداد با آن ندارد دریافت کند می‌تواند این پروتکل را به عنوان یک مبنای قانونی برای استرداد در ارتباط با جرایم یاد شده به کار ببرد. استرداد براساس شرایط قانونی‌ای که کشور درخواست کننده تأمین می‌نماید انجام خواهد شد.

۳- کشورهای عضوی که استرداد را مشروط به وجود معاهده استرداد نمی‌کنند، این جرایم را به عنوان جرایم قابل استرداد در میان خود و براساس شرایطی که قانون کشور درخواست کننده تأمین می‌نماید منظور خواهند کرد.

۴- به منظور استرداد بین کشورهای عضو، به گونه‌ای با این جرایم برخورد خواهد شد که ارتکاب آن نه فقط در کشور رخ داده بلکه در تمام کشورهای مایل به تسری حقوق جزایی خود طبق ماده ۴ هستند جرم محسوب شود.

۵- چنانچه درخواست استرداد در ارتباط با جرایم آمده در ماده ۳ پاراگراف ۱ دریافت شود که کشور عضو درخواست شده به دلیل تابعیت متهم از استرداد او خودداری نماید، آن کشور باید اقداماتی را به عمل آورد تا پرونده را به مقامات ذیصلاح خود برای پیگرد قانونی تحویل نماید.

ماده ۶

۱- کشورهای عضو بیشترین کمک ممکن را به یکدیگر در تحقیق، یا پیگرد جنایی یا استرداد در ارتباط با جرایم

مندرج در بند ۱ ماده ۳ به عمل خواهند آورد؛ از آن جمله کمک به جمع‌آوری مدارکی که برای پیگرد قانونی لازم است.

۲- کشورهای عضو به تعهدات خود تحت بند ۱ ماده حاضر و مطابق با هر معاهده یا ترتیبات دیگری که برای کمک‌های قضایی دوجانبه در میان خود دارند، عمل خواهند نمود. در صورت عدم وجود چنین معاهداتی، کشورهای عضو بیشترین کمک را براساس قوانین داخلی خود در اختیار یکدیگر قرار خواهند داد.

ماده ۷

۱- کشورهای عضو بر طبق قوانین داخلی خود سعی خواهند کرد تا:

الف) در صورت لزوم اقداماتی را برای ضبط و مصادره موارد زیر به عمل آورند:

(۱) کالاها، از قبیل مواد، دارایی‌ها و سایر ابزارهای که برای ارتکاب جرم با تسهیل آن تحت این پروتکل مورد استفاده قرار گرفته است؛

(۲) درآمدهای حاصله از ارتکاب جرم؛

ب) درخواست ضبط و مصادره کالاها و درآمدهای تحت بند الف را که از طرف سایر کشورهای عضو دریافت می‌کنند اجرا نمایند؛

ج) اقداماتی برای تعطیلی موقت یا دائمی اماکنی که در آنها جرم اتفاق افتاده است را به عمل آورند.

ماده ۸

۱- کشورهای عضو اقداماتی را اتخاذ خواهند کرد تا از حقوق و منافع کودکان قربانی رفتارهای خلاف قانون ذکر شده در این پروتکل و در تمام مراحل پیگرد قانونی حمایت شود، خصوصاً از طریق:

(الف) تشخیص آسیب‌پذیر بودن کودکان قربانی و انجام اقداماتی که نیازهای ویژه ایشان را به عنوان شهود، مورد شناسایی قرار دهد؛

(ب) مطلع ساختن کودکان قربانی از حقوق، وظایف، برنامه، زمان و روند دادرسی آنها و از ترتیب پرونده ایشان؛

(پ) اجازه دادن به ابراز نظر، نیازها و نگرانی‌های کودکان قربانی و توجه به آنها در جریان دادرسی و هرگاه که منافع شخصی ایشان تحت تأثیر قرار می‌گیرد به نوعی که با مقررات دادرسی قوانین کشوری سازگاری داشته باشد.

(ت) تأمین خدمات حمایتی مناسب برای کودکان قربانی در تمام جریان دادرسی؛

(ث) در صورت لزوم، حمایت از امور خصوصی و هویت کودکان قربانی و اتخاذ تدابیری مطابق با قوانین کشوری برای پرهیز از انتشار اطلاعات غیرضروری که منجر به تشخیص هویت کودکان قربانی شود؛

(ج) تأمین امنیت کودکان قربانی در موارد لازم و همچنین خانواده‌ها و شاهدان ایشان در برابر تهدیدها و تلافی‌جویی‌ها؛

(چ) پرهیز از تأخیرهای غیرضروری در رسیدگی به پرونده‌ها و اجرای احکام پرداخت خسارت به کودکان قربانی؛

۲- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد تا عدم اطمینان از

سن واقعی قربانی باعث جلوگیری از تحقیقات جنایی و از جمله تحقیقات با هدف تعیین سن قربانی نشود.

۳- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد که رفتار نظام قضایی آنها با کودکان قربانی جرایم مذکور در این پروتکل به نوعی باشد که منافع عالی‌ه کودک همواره در قانون توجه قرار بگیرد.

۴- کشورهای عضو، اقداماتی را به عمل خواهند آورد تا آموزش لازم، به ویژه آموزش‌های حقوقی و روانشناختی، به افرادی که با قربانیان جرایم ذکر شده در این پروتکل کار می‌کنند داده شود.

۵- کشورهای عضو در صورت لزوم اقداماتی را اتخاذ خواهند نمود تا امنیت و کرامت و عزت افراد یا سازمان‌هایی که دست اندرکار پیشگیری و یا مراقبت و یا بهبود وضعیت قربانیان چنین جرایمی هستند حفظ شود.

۶- هیچ یک از مفاد این ماده نباید به گونه‌ای تفسیر شود که مغایر و یا ناسازگار با حقوق متهمان برای یک دادگاه بی طرف و عادلانه باشد.

ماده ۹

۱- کشورهای عضو، قوانین، مقررات اداری، سیاست‌های اجتماعی و برنامه‌های پیشگیری جرایمی که در این پروتکل آمده است را ایجاد، تقویت، اجرا و ترویج خواهند کرد. باید توجه ویژه‌ای به حمایت از کودکانی بشود که در مقابل چنین اعمالی آسیب‌پذیر هستند.

۲- کشورهای عضو باید به بالا بردن آگاهی عمومی و از

جمله آگاهی کودکان از طریق اطلاعات به هر وسیله مناسب، آموزش و کارآموزی درباره روش‌های پیشگیری و اثرات مخرب جرایم ذکر شده در این پروتکل بپردازند. کشورهای عضو در جهت اجرای تعهدات خود در چارچوب این ماده باید مشارکت محلی و به خصوص مشارکت کودکان و کودکان قربانی در چنین برنامه‌های اطلاعاتی، آموزشی و کارآموزی و در سطح بین‌المللی را تشویق کنند.

۳- کشورهای عضو، تمام اقدامات ممکن را با هدف تضمین تمام کمک‌های مناسب به قربانیان چنین جرایمی و از جمله بازگشت کامل ایشان به اجتماع و بازپروری جسمی و روانی آنها را به اجرا خواهند گذاشت.

۴- کشورهای عضو تضمین خواهند کرد که کودکان قربانی جرایم تشریح شده در این پروتکل، دسترسی به فرایندهای مناسب برای احقاق و جبران تمامی خسارت‌های وارده از آنهايي که قانون مسئول بوده‌اند را خواهند داشت.

۵- کشورهای عضو باید به اتخاذ مقرراتی مناسب پرداخته که هدف از آنها جلوگیری مؤثر از تولید و انتشار مواد تبلیغاتی جرایم تشریح شده در این پروتکل باشد.

ماده ۱۰

۱- کشورهای عضو، تمامی اقدامات لازم برای تقویت همکاری بین‌المللی از طریق تمهیدات دوجانبه، منطقه‌ای و چند جانبه را به عمل خواهند آورد تا از فعالیت مرتکبین خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان، هرزه‌نگاری

کودکان و گردشگری جنسی کودکان پیشگیری شده و آنها شناسایی، تحت پیگرد، محاکمه و مجازات گردند. همچنین کشورهای عضو، همکاری و هماهنگی بین‌المللی را مابین مقامات خود و سازمان‌های غیردولتی ملی و بین‌المللی و دیگر سازمان‌های بین‌المللی تقویت خواهند کرد.

۲- کشورهای عضو، همکاری بین‌المللی برای کمک به درمان جسمی و روانی، ادغام اجتماعی و بازگشت به میهن کودکان قربانی را افزایش خواهند داد.

۳- کشورهای عضو تلاش برای همکاری بین‌المللی به منظور شناسایی و برخورد با عوامل ریشه‌ای همچون فقر و توسعه‌نیافتگی که به آسیب پذیری کودکان در مقابل خرید و فروش کودکان، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان دامن می‌زنند را افزایش خواهند داد.

۴- کشورهای عضو که توانایی کمک‌های مالی، فنی و غیره را دارند این کمک‌ها را برای برنامه‌های موجود دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه تأمین خواهند نمود.

ماده ۱۱

هیچ یک از مفاد این پروتکل، مواد قانونی دیگری که به تحقق حقوق کودکان بیشتر کمک می‌کنند و احتمالاً در مجموعه‌های قانونی زیر وجود دارند را نقض نخواهد کرد:

(الف) قانون کشور عضو.

(ب) قانون بین‌المللی حاکم بر کشور عضو.

ماده ۱۲

۱- هر کشور عضو، ظرف دو سال از زمان پذیرش این پروتکل طی گزارشی جامع اطلاعات مربوط به کلیه اقدامات انجام شده در زمینه اجرای مفاد و مقررات این پروتکل را به کمیته حقوق کودک تسلیم خواهد کرد.

۲- هر کشور عضو، در پی تسلیم گزارش جامع خود اقدام به منظور نمودن هرگونه اطلاع دیگری که مرتبط با اجرای پروتکل کنونی بوده و در راستای ماده ۴۴ پیمان نامه حقوق کودک باشد را در گزارش‌های بعدی به کمیته حقوق کودک تسلیم خواهد کرد. تمام کشورهای عضو این پروتکل، هر پنج سال یک گزارش ارائه خواهند داد.

۳- کمیته حقوق کودک ممکن است از کشور عضو، اطلاعات بیشتری در زمینه اجرای این پروتکل درخواست کند.

ماده ۱۳

۱- پروتکل کنونی برای تصویب در اختیار کلیه کشورهای عضو پیمان نامه حقوق کودک هستند و یا آن را امضا کرده‌اند قرار می‌گیرد.

۲- این پروتکل آماده است تا از طرف کشورهای عضو پیمان نامه حقوق کودک و کشورهای دیگری که آن را امضا کرده‌اند مورد تصویب قرار بگیرد و یا مواردی به آن افزوده شود. موارد تصویب شده و متمم در نزد دبیر کل سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

ماده ۱۴

۱- این پروتکل ظرف سه ماه از تاریخ دریافت دهمین سند تصویب یا الحاق، لازم‌الاجرا خواهد بود.

۲- برای هر کشوری که پروتکل حاضر را تصویب کند و یا به آن ملحق شود، این پروتکل به فاصله یک ماه از تاریخ تسلیم سند تصویب یا الحاق، لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۱۵

۱- هر کشور عضو می‌تواند در هر زمان که مایل باشد الحاق خود به این پروتکل را از طریق یک یادداشت کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد فسخ نماید و دبیر کل متعاقباً این موضوع را به اطلاع کلیه کشورهای عضو دیگر و کشورهایی که پیمان نامه حقوق کودک را امضا نموده‌اند خواهد رساند. اعلام فسخ، یک سال پس از تاریخ دریافت آن توسط دبیر کل سازمان ملل متحد لازم‌الاجرا خواهد بود.

۲- فسخ این پروتکل باعث از میان رفتن تعهدات کشور عضو درباره موارد موضوع این پروتکل و جرایمی که قبل از لازم‌الاجرا شدن اعلام فسخ، رخ داده‌اند نخواهد شد. همچنین فسخ پروتکل به هیچ وجه موارد مورد بررسی از طرف کمیته حقوق کودک که قبل از تاریخ فسخ آغاز شده‌اند را تحت تأثیر قرار نخواهد داد.

ماده ۱۶

۱- هر کشور عضو می‌تواند متممی را پیشنهاد و به دبیر کل سازمان ملل متحد تسلیم نماید. دبیر کل پس از دریافت این پیشنهاد مراتب را به اطلاع سایر کشورهای عضو می‌رساند و از آنها درخواست می‌نماید که نظر خود را در مورد برگزاری اجلاس کشورهای عضو برای بررسی و رأی‌گیری در مورد متمم پیشنهادی اعلام نمایند. در صورتی که ظرف چهار ماه از تاریخ ارسال این درخواست، حداقل یک سوم کشورهای عضو تمایل خود را به برگزاری چنین اجلاسی اعلام نمایند، دبیر کل اجلاس را تحت نظارت سازمان ملل متحد برگزار خواهد نمود. هر متممی که به تصویب اکثریت کشورهای عضو حاضر در اجلاس برسد برای تصویب نهایی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد ارائه خواهد شد.

۲- هر متممی که به طریق ذکر شده در بند ۱ ماده حاضر تنظیم شود و به تصویب نهایی مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز برسد و از طرف دو سوم کشورهای عضو نیز پذیرفته شود لازم‌الاجرا خواهد بود.

۳- هرگاه متممی لازم‌الاجرا شود، کلیه کشورهای عضوی که آن را پذیرفته‌اند باید آن را اجرا نموده و برای سایر کشورهای عضو، مفاد این پروتکل و متمم‌های قبلی را که پذیرفته‌اند لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۱۷

۱- پروتکل کنونی که نسخه‌های اسپانیولی، انگلیسی، چینی، روسی، عربی و فرانسه آن به طور برابر سندیت دارند در بایگانی سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

۲- دبیر کل سازمان ملل متحد یک نسخه تأیید شده از پروتکل حاضر را به تمام کشورهای عضو پیمان نامه و کشورهایی که پیمان نامه را امضا کرده‌اند ارسال خواهد نمود.

پروتکل اختیاری پیمان نامه حقوق کودک

درباره به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه

مصوب ۲۵ مه ۲۰۰۰ و لازم‌الاجرا از تاریخ ۱۲ فوریه ۲۰۰۰

کشورهای عضو پروتکل حاضر،

از حمایت همه‌جانبه از پیمان‌نامه حقوق کودک که نشانه تعهد گسترده برای تلاش در جهت ارتقا و حمایت از حقوق کودک است، تشویق شده‌اند،

بار دیگر تأکید می‌کنند که حقوق کودک نیازمند حمایت خاص است و خواستار پیشرفت مستمر و بدون تبعیض وضعیت کودکان و همچنین رشد و آموزش ایشان در شرایط صلح و امنیت هستند،

از اثرات مخرب و دامنه‌دار مخاصمات مسلحانه بر کودکان و پیامدهای بلند مدت آن بر صلح پایدار، امنیت و توسعه دل‌نگران هستند،

هدف گرفتن کودکان در وضعیت‌های مخاصمه مسلحانه و حمله مستقیم به مناطقی که بنابر قوانین بین‌المللی حفاظت شده بوده از جمله محل‌هایی که معمولاً تعداد زیادی از کودکان در آن حضور دارند مانند مدارس و بیمارستانها را محکوم می‌کنند،

یادآور می‌شوند که براساس اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری رم، ثبت‌نام و سربازگیری کودکان زیر ۱۵ سال یا استفاده از آنها به منظور شرکت در فعالیت‌های خصمانه، چه

در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و چه غیر بین‌المللی، در دسته بندی جنایات جنگی محسوب می‌گردد.

در نتیجه چنین می‌پندارند که برای تقویت هر چه بیشتر اجرای حقوق به رسمیت شناخته شده در پیمان‌نامه حقوق کودک لازم است تا حمایت از کودکان گرفتار در مخاصمات مسلحانه افزایش یابد.

یادآور می‌شوند که در ماده ۱ پیمان‌نامه حقوق کودک مشخص شده است که منظور از کودک در آن پیمان‌نامه هر فردی است که زیر ۱۸ سال سن داشته باشد مگر بنا بر قانونی که کودک مشمول آن است، سن کمتری برای بزرگسالی قید شده باشد.

مطمئن هستند که یک پروتکل اختیاری به پیمان‌نامه برای بالا بردن سن سربازگیری و شرکت افراد در مخاصمات مسلحانه کمک بزرگی به اجرای این اصل خواهد نمود که مصالح عالی‌ه کودک باید در تمام اقدامات مربوط به کودکان در کانون اصلی توجه باشد.

یادآور می‌شوند که در بیست و ششمین گردهمایی بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر که در دسامبر ۱۹۹۵ برگزار شد، از طرف‌های درگیر مخاصمه خواسته شد تا هر تلاش ممکن را برای اطمینان از عدم بکارگیری کودکان زیر ۱۸ سال در مخاصمات بکار بندند.

از تصویب به اتفاق آرای پیمان‌نامه شماره ۱۸۲ سازمان جهانی کار درباره منع و اقدام فوری برای از میان بردن بدترین اشکال کار کودک استقبال می‌کنند که در آن هرگونه سربازگیری قهری یا اجباری کودکان در مخاصمات مسلحانه

منع شده است.

با نگرانی تمام هرگونه سربازگیری، آموزش و استفاده از کودکان در مخاصمات درون و برون مرزی، توسط گروه‌های مسلح غیر از نیروهای ارتش هر کشور را محکوم کرده و افرادی را که به سربازگیری، آموزش و استفاده از کودکان می‌پردازند را مسئول می‌شناسند.

وظیفه تمام طرف‌های درگیر در مخاصمات مسلحانه را در رعایت مفاد حقوق بشر دوستانه بین‌المللی یادآور می‌شوند، تأکید می‌کنند که پروتکل حاضر ناقض اهداف و اصول بیان شده در منشور سازمان ملل متحد و از جمله ماده ۵۱ و هنجارهای مربوط به حقوق بشر دوستانه نیست.

می‌دانند که برای حمایت از کودکان گرفتار در مخاصمات مسلحانه و اشغال نظامی خارجی، شرایط صلح و امنیت متکی بر احترام کامل به اهداف و اصول منشور و رعایت اسناد حقوق بشر مربوطه امری ضروری است.

متوجه نیازهای ویژه آن دسته از کودکان هستند که بیشتر در برابر سربازگیری یا استفاده در مخاصمات به خاطر وضعیت اقتصادی یا اجتماعی و یا جنسیت آسیب پذیرند.

ضرورت توجه به ریشه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی گرفتار شدن کودکان در مخاصمات مسلحانه را از نظر دور نمی‌دارند.

به ضرورت تقویت همکاری بین‌المللی در اجرای پروتکل حاضر و همچنین پیشرفت جسمی و روانی و ادغام اجتماعی کودکانی که قربانی مخاصمات مسلحانه‌اند واقف هستند. مشارکت جوامع محلی به خصوص کودکان و کودکان قربانی

را در اطلاع‌رسانی و برنامه‌های آموزشی مربوط به اجرای پروتکل تشویق می‌کنند. کشورهای عضو بر موارد زیر توافق کرده‌اند:

ماده ۱

کشورهای عضو همه‌گونه اقدام لازم را به عمل خواهند آورد تا اطمینان حاصل نمایند هیچ یک از افراد نیروهای مسلح آنها که هنوز به سن ۱۸ سالگی نرسیده‌اند در درگیری‌ها شرکت مستقیم نداشته باشند.

ماده ۲

کشورهای عضو متعهد می‌شوند که افراد زیر سن ۱۸ سال را به‌طور اجباری به خدمت سربازی در نیروهای مسلح خود در نیاورند.

ماده ۳

۱- کشورهای عضو حداقل سن سربازگیری داوطلبانه در نیروهای مسلح خود را آن‌گونه که در ماده ۳۸، بند ۳ پیمان‌نامه حقوق کودک آمده است به تدریج افزایش خواهند داد و اصول مطرح در آن ماده را در نظر گرفته و می‌پذیرند که براساس پیمان‌نامه، افراد زیر سن ۱۸ سال سزاوار حمایت ویژه هستند.

۲- هر کشور عضو، پس از تصویب یا پیوستن به این پروتکل اعلامیه‌ای صادر خواهد کرد که براساس آن حداقل سن سربازگیری داوطلبانه در نیروهای مسلح ملی

خود را تعیین کرده و به وضع مقرراتی خواهد پرداخت تا از سربازگیری اجباری و قهری جلوگیری به عمل آورد. ۳- کشورهای عضو که اجازه سربازگیری داوطلبانه زیر سن ۱۸ سال را به نیروهای مسلح خود می‌دهند باید دستورالعمل‌های احتیاطی تنظیم کنند تا دست کم موارد زیر را تضمین نمایند:

(الف) این سربازگیری‌ها واقعا داوطلبانه باشد؛

(ب) این سربازگیری‌ها با رضایت اولیاء و یا سرپرستان قانونی افراد انجام شود؛

(ج) به این افراد اطلاع کامل درباره وظایف آنها در خدمت سربازی داده شود؛

(د) از این افراد قبل از ورود به خدمت سربازی، مدارک معتبری که نشان دهنده سن ایشان باشد دریافت کنند. ۴- هر کشور عضو می‌تواند اعلامیه، خود را جهت سندیت بیشتر به دبیر کل سازمان ملل متحد ارائه نماید تا از آن طریق به اطلاع کلیه کشورهای عضو دیگر برسد. این یادداشت از تاریخ دریافت آن توسط دبیر کل لازم‌الاجرا خواهد بود.

۵- در مطابقت با مواد ۲۸ و ۲۹ پیمان‌نامه حقوق کودک، ضرورت بالا بردن سن، طبق بند ۱ ماده، حاضر مشمول مدارس است که تحت نظارت نیروهای مسلح کشور عضو هستند نمی‌شود.

ماده ۴

- ۱- گروه‌های مسلحی که متمایز از نیروهای مسلح کشور عضو هستند نباید تحت هیچ شرایطی به سربازگیری و یا استفاده از افراد زیر سن ۱۸ سال در مخاصمات اقدام نمایند.
- ۲- برای پیشگیری از سربازگیری و استفاده از چنین افرادی، کشورهای عضو باید تمام اقدامات ممکن از جمله اقدامات قانونی لازم برای ممنوعیت و مجازات چنین اقداماتی را به عمل آورند.
- ۳- اجرای ماده حاضر، وضعیت قانونی هیچ یک از طرفین مخاصمات مسلحانه را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد.

ماده ۵

- هیچ جزئی از این پروتکل نباید ناقض آن موادی از قانون یک کشور عضو یا اسناد بین‌المللی و یا حقوق بشر دوستانه بین‌المللی باشد که به نحو بهتری حقوق کودک را تحقق می‌بخشد.

ماده ۶

- ۱- هر کشور عضو، تمام اقدامات لازم قانونی، اداری و غیره برای تضمین اجرای مؤثر مفاد پروتکل حاضر در حوزه حاکمیت خود را به عمل خواهد آورد.
- ۲- کشورهای عضو متعهد می‌شوند تا اصول و مفاد این پروتکل را به هر وسیله ممکن به اطلاع بزرگسالان و کودکان رسانده و ترویج و تبلیغ نمایند.
- ۳- کشورهای عضو تلاش خواهند کرد اطمینان یابند افرادی

که مغایر با این پروتکل به سربازی گرفته شده و یا در درگیری‌ها از آنها استفاده شده خلع سلاح شوند و یا به هر صورت دیگری از خدمت مرخص گردند.

ماده ۷

- ۱- کشورهای عضو باید در اجرای پروتکل حاضر و از آن جمله در جلوگیری از هرگونه اقدام مغایر با این پروتکل و در بهبود وضعیت و ادغام اجتماعی افرادی که قربانی چنین اعمال خلافی شده‌اند، با یکدیگر همکاری کنند و این همکاری‌ها می‌توانند در زمینه‌های فنی و یا مساعدت‌های مالی باشند. این مساعدت‌ها و همکاری‌ها با هماهنگی با کشورهای عضو مایل به همکاری و سازمان‌های بین‌المللی مربوطه انجام خواهد شد.
- ۲- کشورهای عضو که قادر به تأمین چنین کمک‌هایی هستند باید از طریق برنامه‌های چند جانبه و یا دوجانبه و یا برنامه‌های دیگر و یا از طریق یک صندوق کمک‌های داوطلبانه که مطابق با قوانین مجمع عمومی باشد اقدام نمایند.

ماده ۸

- ۱- هر کشور عضو ظرف دو سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این پروتکل برای آن کشور، باید گزارشی به کمیته حقوق کودک شامل کلیه اطلاعات مرتبط با اقدامات انجام شده در زمینه اجرای مفاد این پروتکل و از جمله اقدامات انجام شده در زمینه اجرای مفاد مربوط به مشارکت و

سربازگیری را ارائه دهد.

۲- به دنبال ارائه گزارش جامع، هر کشور عضو باید در گزارش‌های ارسالی خود به کمیته حقوق کودک منطبق با ماده ۴۴ پیمان‌نامه، هر اطلاع‌دیگر در زمینه اجرای مفاد این پروتکل را نیز بگنجانند. سایر کشورهای عضو این پروتکل، باید گزارش خود را هر پنج سال یکبار ارسال نمایند.

۳- کمیته حقوق کودک ممکن است از کشور عضو اطلاعات بیشتری در زمینه اجرای مفاد پروتکل درخواست نماید.

ماده ۹

۱- امضای پروتکل حاضر برای هر کشوری که عضو پیمان‌نامه بوده و یا آن را امضا کرده باشد آزاد است.
۲- پروتکل حاضر برای تصویب و یا الحاق هر کشوری مفتوح است. اسناد تصویب و یا الحاق باید در اختیار دبیر کل سازمان ملل متحد قرار بگیرد.
۳- دبیر کل به عنوان امین پیمان‌نامه و پروتکل، باید تمام کشورهای عضو پیمان‌نامه و تمام کشورهای امضا کننده پیمان‌نامه را از هر سند اعلامیه موضوع ماده ۳ مطلع سازد.

ماده ۱۰

۱- پروتکل حاضر سه ماه پس از دریافت دهمین سند تصویب یا الحاق، ضمانت اجرایی پیدا می‌کند.
۲- برای هر کشوری که پروتکل حاضر را پس از لازم‌الاجرا

شدن تصویب کرده یا به آن محلق شود، پروتکل به فاصله یک ماه از ارائه اسناد تصویب یا الحاق لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۱۱

۱- هر کشور عضو می‌تواند در هر زمان که بخواهد با ارسال یک یادداشت کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد از پروتکل حاضر خارج شود و دبیر کل، پیرو آن مراتب را به اطلاع کلیه کشورهای عضو پیمان‌نامه و کشورهایی که پیمان‌نامه را امضا کرده‌اند خواهد رساند. خروج از این پروتکل یک سال پس از دریافت یادداشت توسط دبیر کل جاری می‌گردد. با این وجود اگر چنانچه پس از اتمام یک سال، کشور خارج شونده درگیر مناقشه مسلحانه باشد، خروج آن کشور تا زمانی که آن مناقشه پایان پذیرفته است به اجرا در نخواهد آمد.
۲- چنین خروجی باعث از میان رفتن تعهدات کشور عضو در چارچوب پروتکل حاضر و در ارتباط با رویدادهای ماقبل جاری شدن خروج آن کشور نخواهد شد و همچنین این خروج هیچگونه تأثیری بر موارد تحت بررسی کمیته حقوق کودک که متعلق به زمان ماقبل خروج می‌باشند نخواهد گذاشت.

ماده ۱۲

۱- هر کشور عضو می‌تواند متمم اصلاحی را پیشنهاد و آن را به دبیر کل سازمان ملل متحد ارائه دهد.

۲- دبیر کل سازمان ملل متحد نسخه های تأیید شده پروتکل حاضر را برای تمام کشورهای عضو پیمان نامه و کشورهای امضا کننده پیمان نامه، ارسال خواهد کرد.

دبیر کل بر این اساس، پیشنهاد اصلاحی را به اطلاع کشورهای عضو می‌رساند و از آنها می‌خواهد نظر خود را درباره تشکیل یک گردهمایی از کشورهای عضو برای بررسی و رای‌گیری در مورد پیشنهادها اعلام نمایند. در صورتی که ظرف چهار ماه از تاریخ این نظرخواهی، حداقل یک سوم کشورهای عضو تمایل خود را برای شرکت در این گردهمایی اعلام نمایند، دبیر کل اقدام به برگزاری این گردهمایی تحت نظارت سازمان ملل متحد می‌نماید. هر متممی که به تصویب اکثریت حاضر در گردهمایی برسد برای تصویب نهایی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد ارجاع می‌شود.

۲- هر متمم اصلاحی که براساس شرایط بند ۱ ماده حاضر به تصویب برسد، یک ماه پس از تصویب نهایی آن توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد و با اکثریت دوسوم کشورهای عضو لازم‌الاجرا می‌گردد.

۳- هر متمم اصلاحی که لازم‌الاجرا شود، برای کشورهای دیگر که آنرا پذیرفته‌اند الزام آور خواهد بود و کشورهای دیگر همچنان متعهد به مفاد پروتکل حاضر و متمم‌های قبلی که مورد پذیرش آنها قرار گرفته است، باقی می‌مانند.

ماده ۱۳

۱- پروتکل حاضر، که تمام نسخ آن به زبان‌های اسپانیولی، انگلیسی، چینی، روسی، عربی و فرانسه به یکسان سندیت دارند، در بایگانی سازمان ملل متحد نگهداری خواهد شد.

پروتکل اختیاری پیمان نامه حقوق کودک

درباره آیین مکاتبات

مصوب ۱۹ دسامبر ۲۰۱۱ و لازم الاجرا از تاریخ ۱۴ آوریل ۲۰۱۴

کشورهای عضو پروتکل حاضر

با توجه به این که بر اساس اصول اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد، شناسایی کرامت ذاتی و حقوق یکسان و غیر قابل انکار و جدایی ناپذیر، کلیه اعضای خانواده بشر، شالوده آزادی، عدالت و صلح در جهان است؛ با عنایت به این که کشورهای عضو پیمان نامه حقوق کودک (که از این پس با عنوان «کنوانسیون» از آن یاد می‌شود) حقوق مندرج در کنوانسیون برای هر کودک را بدون هرگونه تبعیض از نظر نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی یا دیگر عقاید، خاستگاه ملی، قومی یا اجتماعی، دارایی، معلولیت، تولد یا دیگر شئون کودک یا والدین یا سرپرست قانونی او را در قلمرو حقوقی و قضایی خود به رسمیت می‌شناسد؛ با تأکید مجدد بر جهان شمولی، تفکیک ناپذیری، وابستگی متقابل و ارتباط فی‌مابین تمامی حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین؛

همچنین با تأکید مجدد بر وضعیت کودک به‌عنوان یک موضوع حقوقی و به‌عنوان یک انسان دارای کرامت و با ظرفیت‌های رو به رشد؛ با آگاهی از این که وضعیت خاص و وابستگی کودکان

می‌تواند موجب بروز مشکلات جدی برای آن‌ها در پیگیری راه‌های مواجهه و جبران برای نقض حقوقشان شود؛ با در نظر داشتن اینکه این پروتکل با تقویت و تکمیل سازو کارهای ملی و منطقه‌ای به کودکان اجازه می‌دهد برای نقض حقوقشان شکواییه ثبت کنند.

با درک این مطلب که در پیگیری شیوه‌های مقابله با نقض حقوق کودک، منافع عالی‌ه کودک باید در قانون توجه باشد و در این شیوه‌های مقابله و مواجهه، ضرورت توجه به رویه‌های حساس به نیازهای کودک در تمامی سطوح در نظر گرفته شود؛

تشویق و ترغیب کشورهای عضو به توسعه سازوکارهای مناسب و مطلوب ملی برای فراهم سازی دسترسی کودکی که حقوقش نقض شده است، به شیوه‌های حمایتی مؤثر و کارا در سطح داخلی؛

با یادآوری نقش مهمی که نهادهای ملی حقوق بشر و سایر نهادهای تخصصی مرتبط، که مسوولیت شان ترویج مراقبت و حمایت از حقوق کودک است، می‌توانند در این رابطه به عهده داشته باشند؛

با عنایت به این که، برای تقویت و تکمیل چنین سازوکارهای ملی و همچنین اجرای کنوانسیون و در موارد مقتضی، پروتکل‌های اختیاری پیرامون خرید و فروش کودکان، فحشا و هرزه‌نگاری کودک و به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه ضروری است تا کمیته حقوق کودک (که از این به بعد «کمیته» نامیده می‌شود) کارکردهای مندرج در پروتکل حاضر را انجام دهد، به توافقات ذیل دست یافته است:

بخش اول: مفاد کلی

ماده ۱- صلاحیت کمیته حقوق کودک

۱- کشور عضو پروتکل حاضر، صلاحیت کمیته را آن گونه که در پروتکل حاضر تصریح شده است به رسمیت می‌شناسد.

۲- کمیته صلاحیت خود را در مورد کشور عضو پروتکل حاضر در موضوعات مربوط به نقض حقوق مندرج در اسنادی که این کشور به آن‌ها ملحق نشده است را اعمال نخواهد کرد.

۳- هیچ مکاتبه‌ای از سوی کمیته دریافت نخواهد شد در صورتی که این مکاتبه مربوط به کشوری باشد که عضو پروتکل حاضر نیست.

ماده ۲- اصول کلی راهنمای وظایف کمیته

در اجرای وظایف و کارکردهایی که این پروتکل به کمیته تفویض کرده است، اصل منافع عالی‌ه کودک، راهنمای کمیته خواهد بود. همچنین کمیته، حقوق و دیدگاه‌های کودک را نیز در نظر می‌گیرد، دیدگاه‌های کودک بر اساس سن و میزان بلوغ کودک مورد توجه قرار می‌گیرد.

ماده ۳- قواعد رسیدگی

۱- کمیته برای اجرای کارکردهایی که پروتکل حاضر به وی تفویض کرده است، قواعد رسیدگی را تصویب و به آن عمل خواهد کرد. در اجرای این امر، کمیته به ویژه به ماده ۲ این پروتکل توجه خواهد داشت تا به کارگیری

رویه‌های حساس به نیازهای کودک را تضمین نماید .
۲- کمیته برای جلوگیری از سوءاستفاده و تحت تأثیر قرار دادن کودک از سوی کسانی که از طرف او عمل می‌کنند، در قواعد رسیدگی خود تضمین‌هایی را در نظر می‌گیرد که می‌تواند هر مکاتبه را که منافع عالیه کودک در آن‌ها در نظر گرفته نشده باشد را مورد بررسی قرار ندهد.

ماده ۴- اقدامات حمایتی

۱- هر کشور عضو، تمامی اقدامات لازم را به کار می‌بندد تا تضمین نماید که افراد تحت صلاحیت حقوقی و قضایی‌اش، مورد هیچ‌گونه نقض حقوق بشر، بدرفتاری و یا تهدید و ارباب به دلیل مکاتبه یا همکاری با کمیته به‌موجب این پروتکل قرار نگیرند.
۲- هویت هیچ فرد یا گروهی از افراد بدون رضایت صریح آن‌ها، آشکار نخواهد شد.

بخش دوم: آیین مکاتبات

ماده ۵- مکاتبات فردی

۱- مکاتبات می‌تواند توسط یا از طرف یک فرد یا گروهی از افراد در محدوده‌ی صلاحیت قضایی یک کشور عضو تسلیم شود با ادعای اینکه قربانی نقض هریک از حقوق مصرحه در یکی از اسناد ذیل هستند که کشور عضو به آن پیوسته است:
الف) کنوانسیون؛
ب) پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره خرید و فروش

کودکان، فحشای کودک و هرزه‌نگاری کودک؛
ج) پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه.
۲- وقتی مکاتبه‌ای از طرف فرد یا گروهی از افراد تسلیم می‌شود، باید با رضایت صریح آن‌ها باشد، مگر آن که نویسنده بتواند اقدام بدون وجود چنین رضایتی از سوی آن‌ها را توجیه نماید.

ماده ۶- اقدامات موقت

۱- در هر زمانی پس از وصول یک مکاتبه و پیش از تعیین ارزش و اعتبار آن، کمیته می‌تواند درخواستی را برای بررسی فوری به کشور عضو مربوطه ارسال نماید بدین منظور که کشور عضو اقدامات موقت مورد لزوم را در شرایط استثنایی به کار گیرد تا از بروز آسیب احتمالی جبران‌ناپذیر به قربانی و یا قربانیان خشونت‌های مورد ادعا اجتناب شود.
۲- وقتی کمیته صلاحدید خود را بر طبق بند ۱ ماده حاضر به کار می‌بندد، این تصمیم به معنی تعیین مقبولیت و پذیرش یا اعتبار و ارزش‌های مکاتبه نخواهد بود.

ماده ۷- پذیرش

کمیته مکاتبه‌ای را غیرقابل قبول می‌داند وقتی که:
الف) مکاتبه بی نام و نشان باشد؛
ب) مکاتبه مکتوب نباشد؛
ج) مکاتبه به منزله سوءاستفاده از حق تسلیم چنین مکاتباتی

باشد یا در تناقض با مفاد کنوانسیون حقوق کودک و یا پروتکل‌های اختیاری مربوطه قرار داشته باشد؛

د) همان موضوع قبلاً توسط کمیته یا تحت دیگر آیین‌های بین‌المللی تحقیق یا حل و فصل مورد بررسی قرار گرفته یا در حال بررسی باشد؛

ه) تمامی راهکارهای داخلی موجود به‌کار گرفته نشده‌اند. این قاعده در شرایطی اعمال نمی‌شود که به‌کار بستن روش‌های حمایتی بطور نامعقولی طولانی است و یا اینکه بعید است کمک مؤثری فراهم کند؛

و) مکاتبه، آشکارا بی‌اساس باشد یا به‌اندازه کافی دلیل و مدرک برای اثبات آن وجود نداشته باشد؛

ز) واقعیاتی که موضوع مکاتبه را تشکیل می‌دهند قبل از اجرایی شدن پروتکل حاضر برای کشور عضو مربوطه رخ داده‌اند، مگر آن که این حقایق، پس از آن تاریخ هم تداوم یافته باشند؛

ح) مکاتبه ظرف یک سال پس از به‌کار بستن تمامی راهکارهای جبرانی داخلی تسلیم نشده باشد، به‌جز در مواردی که نویسنده بتواند نشان دهد که تسلیم آن در آن محدوده زمانی ممکن نبوده است.

ماده ۸- ارسال مکاتبه

۱- به غیر از مواردی که کمیته تشخیص می‌دهد، مکاتبه بدون مراجعه به کشور عضو مربوطه غیر قابل پذیرش است، کمیته هرگونه مکاتبه‌ای را که تحت پروتکل حاضر دریافت شده است در اسرع وقت ممکن با رعایت

اصل محرمانگی به اطلاع کشور عضو ذی‌ربط برساند. ۲- کشور عضو باید توضیحات یا اظهارات مکتوب خود جهت روشن شدن موضوع و در صورتی که اقدامی برای جبران خسارت انجام شده است را به کمیته حقوق کودک ارسال نمایند. کشور عضو باید پاسخ خود را در اسرع وقت ممکن و ظرف شش ماه ارسال نماید.

ماده ۹- حل و فصل دوستانه

۱- کمیته با هدف حصول توافقی دوستانه در مورد موضوع بر اساس احترام به تعهدات مصرحه در کنوانسیون حقوق کودک و یا پروتکل اختیاری مربوطه تمامی امکانات خود را در اختیار طرفین قرار خواهد داد.

۲- توافق دوستانه‌ای که تحت نظارت کمیته کسب می‌شود به بررسی مکاتبه تحت پروتکل حاضر پایان می‌دهد.

ماده ۱۰- بررسی مکاتبات

۱- کمیته با توجه به تمامی اسناد تسلیمی و به‌شرطی که این اسناد به طرفین مربوطه ارسال شود، مکاتباتی را که تحت پروتکل حاضر دریافت می‌کند در سریع‌ترین زمان ممکن بررسی می‌کند.

۲- کمیته، بررسی مکاتبات دریافتی تحت این پروتکل را در نشست‌های محرمانه انجام می‌دهد.

۳- هنگامی که کمیته درخواست اقدامات فوری موقت نموده باشد، در بررسی مکاتبه تسریع می‌شود.

۴- وقتی مکاتباتی در مورد نقض حقوق اقتصادی، اجتماعی

یا فرهنگی اقامه می‌شود، کمیته طبق ماده ۴ کنوانسیون، مستدل و معقول بودن اقداماتی که از سوی کشور عضو انجام شده است را مورد توجه قرار می‌دهد. در انجام این کار، کمیته در نظر خواهد داشت که کشور عضو ممکن است طیفی از سیاست‌های ممکن برای اجرای حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصرح در کنوانسیون را اتخاذ نماید.

۵- پس از بررسی یک مکاتبه، کمیته، بی‌درنگ نظرات خود درباره مکاتبه را به همراه توصیه‌های احتمالی خود، به طرفین ذی‌ربط اعلام می‌کند.

ماده ۱۱- پیگیری

۱- کشور عضو، توجه لازم را به نظرات کمیته، همراه با توصیه‌های احتمالی آن، اعمال نموده و پاسخی مکتوب به انضمام اطلاعاتی در مورد هرگونه اقدامی که با عنایت به نظرات و توصیه‌های کمیته انجام شده است را باید به کمیته تسلیم کند. کشور عضو باید پاسخ خود را در اسرع وقت و ظرف شش ماه ارسال نماید.

۲- کمیته می‌تواند از کشور عضو دعوت نماید تا اطلاعات بیشتری درباره هرگونه اقدامی که کشور عضو در پاسخ به نظرات یا توصیه‌های کمیته انجام داده است، و یا اجرای توافقی، از جمله آن گونه که کمیته مقتضی بداند در گزارش‌های بعدی کشور عضو طبق ماده ۴۴ کنوانسیون، ماده ۱۲ پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره

خرید و فروش کودکان، فحشای کودک و هرزه‌نگاری کودک و یا ماده ۸ پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه، ارایه نماید.

ماده ۱۲- مکاتبات بیندولتی

۱- هر کشور عضو این پروتکل می‌تواند در هر زمان اعلام نماید که صلاحیت کمیته را برای دریافت و بررسی مکاتباتی به رسمیت می‌شناسد که در آن‌ها، کشور عضو ادعا می‌کند که کشور عضو دیگری مسوولیت و تعهدات خود را تحت هریک از اسناد ذیل که کشور به آن پیوسته است، انجام نمی‌دهد:

الف) کنوانسیون

ب) پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره خرید و فروش کودکان، فحشای کودک و هرزه‌نگاری کودک؛
ج) پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه؛

۲- کمیته نمی‌تواند مکاتباتی را در رابطه با کشور عضوی دریافت کند که چنین اعلامیه‌ای را صادر نکرده و یا مکاتباتی از طرف دولت عضوی که چنین اعلامیه‌ای را صادر نکرده است.

۳- کمیته با هدف حصول به یک راه حل دوستانه در مورد موضوع، بر اساس احترام به تعهدات مصرحه در کنوانسیون حقوق کودک و پروتکل‌های اختیاری ذی‌ربط تمامی امکانات خود را در اختیار کشورهای عضو مربوطه قرار می‌دهد.

۴- کشورهای عضو باید بر اساس بند ۱ ماده‌ی حاضر، اعلامیه‌ای به دبیرکل سازمان ملل متحد تقدیم نمایند، تا دبیرکل، رونوشت‌های آن را به دیگر کشورهای عضو ارسال نماید. اعلامیه را می‌توان در هر زمان و با ارسال یادداشتی به دبیرکل پس گرفت. این پس گرفتن، خللی به بررسی هر مساله‌ای که موضوع مکاتبه‌ای است که قبلاً طبق ماده حاضر دریافت شده است، وارد نمی‌کند. بعد از آن که یادداشت پس گرفتن اعلامیه از سوی دبیرکل دریافت می‌گردد هیچ گونه مکاتبات دیگری از سوی کشور عضو تحت ماده حاضر دریافت نمی‌شود مگر آنکه کشور عضو مربوطه اعلامیه‌ی جدیدی صادر کرده باشد.

بخش سوم: آیین تحقیق

ماده ۱۳- آیین تحقیق برای نقض فاحش و سیستماتیک

۱- اگر کمیته اطلاعات موثقی که دلالت بر نقض‌های مهم یا سیستماتیک کشور عضو، درباره‌ی حقوق مصرح در کنوانسیون و یا در پروتکل‌های اختیاری درباره‌ی خرید و فروش کودکان، فحش‌های کودک و هرزه‌نگاری کودک و یا درباره‌ی به کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه دریافت نماید، کمیته از کشور عضو دعوت می‌کند تا در امر بررسی اطلاعات همکاری نماید و در همین رابطه بدون تأخیر، ملاحظات خود را با توجه به اطلاعات مربوطه اعلام نماید.

۲- با در نظر گرفتن تمام ملاحظات که توسط کشور عضو مربوطه ارائه شده است، همچنین هرگونه اطلاعات موثق موجود در مورد آن، کمیته می‌تواند یک یا چند نفر از اعضای خود را برای انجام یک تحقیق و ارائه گزارش فوری به کمیته تعیین نماید. در صورت اقتضا، و با رضایت کشور عضو، تحقیق می‌تواند شامل بازدید از قلمرو آن کشور نیز باشد.

۳- چنین تحقیقی به‌طور محرمانه انجام می‌شود و در تمامی مراحل، همکاری کشور عضو خواسته می‌شود.

۴- پس از بررسی یافته‌های حاصل از چنین تحقیقی، کمیته بی‌درنگ این یافته‌ها را همراه با نظرات و پیشنهادهایش در اختیار کشور عضو ذی‌ربط قرار می‌دهد.

۵- کشور عضو مربوطه در اسرع وقت و ظرف شش ماه از زمان دریافت یافته‌ها، نظرات و توصیه‌های ارسال شده توسط کمیته می‌تواند مشاهدات خود را به کمیته ارسال دارد.

۶- پس از آن که چنین تحقیقی طبق بند ۲ ماده حاضر تکمیل گردید، کمیته پس از مشورت با کشور عضو ذی‌ربط می‌تواند تصمیم به گنجاندن خلاصه‌ای از نتایج اقدامات خود در گزارشی که طبق ماده (۱۶) پروتکل حاضر ارائه می‌شود، بگیرد.

۷- هر یک از کشورهای عضو می‌توانند در زمان امضا یا تصویب پروتکل حاضر و یا الحاق به آن، اعلام کنند که صلاحیت کمیته را در چارچوب ماده حاضر در رابطه با

حقوق مندرج در برخی یا همه اسناد فهرست شده در بند (۱) به رسمیت نمی‌شناسد.

۸- هر کشور عضوی که بر اساس بند ۷ ماده حاضر اعلامیه‌ای را صادر کرده باشد، در هر زمان می‌تواند از طریق ارسال یادداشتی به دبیر کل سازمان ملل متحد، اعلامیه‌ی خود را پس بگیرد.

ماده ۱۴- پیگیری آیین تحقیق

۱- کمیته در صورت لزوم می‌تواند پس از پایان دوره شش ماهه‌ی مذکور در بند ۵ ماده ۱۳ از کشور عضو ذی‌ربط دعوت نماید تا کمیته را از اقدامات انجام شده یا برنامه ریزی شده در پاسخ به تحقیق صورت گرفته بر اساس ماده‌ی ۱۳ پروتکل حاضر مطلع نماید .

۲- کمیته ممکن است از کشور عضو دعوت نماید تا اطلاعات بیشتری در مورد هرگونه اقدامی که کشور عضو در پاسخ به تحقیق صورت گرفته به‌موجب ماده‌ی ۱۳ انجام داده است را ارائه نماید، از جمله در صورت صلاحدید کمیته، در گزارش‌های بعدی کشور عضو بر اساس ماده‌ی ۴۴ کنوانسیون، ماده ۱۲ پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره‌ی خرید و فروش کودکان، فحشای کودک و هرزه‌نگاری کودک و یا ماده ۸ پروتکل اختیاری کنوانسیون درباره‌ی به‌کارگیری کودکان در مخاصمات مسلحانه.

بخش چهارم: مقررات نهایی

ماده ۱۵- کمک‌ها و همکاری‌های بین‌المللی

۱- کمیته می‌تواند با رضایت کشور عضو ذی‌ربط، نظرات و توصیه‌های خود در رابطه با مکاتبات و تحقیقاتی که نیازمند مشاوره فنی یا مساعدت است را به همراه ملاحظات و پیشنهادهای کشورهای کشور عضو، درباره‌ی این نظرات و پیشنهادهای به آژانس‌های تخصصی، صندوق‌ها و برنامه‌های ملل متحد و سایر نهادهای ذیصلاح منتقل نماید.

۲- کمیته همچنین می‌تواند با رضایت کشور عضو ذی‌ربط، هرگونه موضوع حاصل از مکاتبات مورد بررسی تحت پروتکل حاضر را که ممکن است به چنین سازمان‌هایی کمک نماید تا متناسب با حوزه صلاحیتشان در اتخاذ تصمیم درباره توصیه اقدامات بین‌المللی که می‌تواند به کشورهای عضو در دستیابی به پیشرفت در اجرای حقوق به رسمیت شناخته شده در کنوانسیون و یا پروتکل‌های اختیاری آن نقش داشته باشد، کمک نماید را در اختیار سازمان‌های فوق‌الذکر قرار دهد.

ماده ۱۶- گزارش به مجمع عمومی

کمیته خلاصه‌ای از فعالیت‌های خود را تحت پروتکل حاضر در گزارشی که هر دو سال یک بار به‌موجب ماده ۴۴، بند ۵ کنوانسیون، به مجمع عمومی ارائه می‌دهد، درج می‌کند.

ماده ۱۷- آگاهی بخشی ترویج اطلاعات پیرامون پروتکل اختیاری

هر کشور عضو، پروتکل حاضر را به‌طور گسترده‌ای معرفی و اشاعه می‌دهد و دسترسی به اطلاعات مربوط به نظرات و توصیه‌های کمیته، به ویژه آن دسته از مسایل که مربوط به کشور عضو می‌باشند را از طرق مناسب و مؤثر و به صورتی قابل دسترس و یکسان برای بزرگسالان و کودکان از جمله افراد دارای معلولیت، تسهیل می‌نماید.

ماده ۱۸- امضا، تصویب و الحاق

- ۱- این پروتکل برای امضای هر کشوری که کنوانسیون یا هر یک از دو پروتکل اختیاری نخستین آن را امضا کرده، تصویب کرده یا به آن‌ها ملحق شده، باز است.
- ۲- این پروتکل مشروط به تصویب هر کشوری است که کنوانسیون یا هر یک از دو پروتکل اختیاری نخستین آن را تصویب کرده و یا به آن‌ها ملحق شده است. اسناد تصویب نزد دبیرکل سازمان ملل متحد سپرده خواهند شد.
- ۳- این پروتکل برای الحاق هر کشوری که کنوانسیون یا هر یک از دو پروتکل اختیاری نخستین آن را تصویب کرده است باز است.
- ۴- الحاق به‌وسیله سپردن سند الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد به اجرا در می‌آید.

ماده ۱۹- لازم‌الاجرا شدن

- ۱- این پروتکل سه ماه پس از سپرده شدن دهمین سند

تصویب یا الحاق به آن لازم‌الاجرا خواهد می‌شود.
۲- این پروتکل برای هر کشوری که پس از تاریخ وصول دهمین سند تصویب یا الحاق، آن را تصویب و یا به آن ملحق می‌شود، سه ماه پس از تاریخ سپردن سند تصویب یا الحاق آن کشور، لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۲۰- نقض پروتکل پس از لازم‌الاجرا شدن

- ۱- کمیته تنها در مورد تخلفاتی صلاحیت تحقیق دارد که از سوی کشور عضو در رابطه با حقوق مندرج در کنوانسیون و یا هریک از دو پروتکل اختیاری نخستین آن پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن پروتکل حاضر رخ می‌دهد.
- ۲- اگر کشوری بعد از لازم‌الاجرا شدن پروتکل حاضر عضو آن شود، تعهدات آن کشور در برابر کمیته فقط در ارتباط با آن دسته از اقدامات ناقض حقوق مصرح در کنوانسیون و یا هریک از دو پروتکل اختیاری نخستین آن خواهد بود که پس از لازم‌الاجرا شدن پروتکل حاضر برای کشور ذی‌ربط رخ می‌دهد.

ماده ۲۱- اصلاحیه

- ۱- هر یک از کشورهای عضو می‌تواند اصلاحیه‌ای را در مورد پروتکل حاضر پیشنهاد کرده و آن را به دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم نماید. دبیرکل، اصلاحیه‌ی پیشنهادی را برای کشورهای عضو ارسال خواهد نمود و از کشورهای عضو درخواست خواهد کرد نظر خود را درباره برگزاری نشست کشورهای عضو به‌منظور بررسی و اتخاذ تصمیم

تحقیقی که طبق ماده ۱۳ قبل از تاریخ به اجرا درآمدن خروج از عضویت، ارایه شده باشد، خللی وارد نمی‌کند.

ماده ۲۳- امین پروتکل و اطلاع‌رسانی توسط

دبیرکل

۱- دبیرکل سازمان ملل متحد امین پروتکل حاضر خواهد بود.

۲- دبیرکل تمامی کشورها را درباره موارد ذیل آگاه می‌سازد:

الف) امضاها، مصوبه‌ها و الحاقیه‌ها بر اساس پروتکل حاضر؛
ب) تاریخ لازم‌الاجرا شدن پروتکل حاضر و هرگونه اصلاحیه به‌موجب ماده ۲۱؛

ج) خاتمه عضویت‌ها به‌موجب ماده ۲۲ پروتکل حاضر.

ماده ۲۴- زبان‌ها

۱- متن‌های عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیولی این پروتکل، از اعتبار یکسانی برخوردار است و در بایگانی سازمان ملل متحد سپرده خواهد شد.

۲- دبیرکل سازمان ملل متحد رونوشت‌های تأیید شده پروتکل حاضر را برای تمامی کشورها ارسال خواهد کرد.

درباره‌ی پیشنهادها، اعلام نمایند. چنانچه ظرف چهار ماه از تاریخ مکاتبه مذکور، حداقل یک سوم کشورهای عضو موافق چنین نشست‌ی باشند، دبیرکل جلسه را با پشتیبانی سازمان ملل متحد برگزار خواهد کرد. هر اصلاحیه‌ای که به تصویب اکثریت دو سوم کشورهای عضو حاضر و رأی‌دهنده برسد از سوی دبیرکل برای تصویب به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و متعاقب آن، برای پذیرش به‌تمامی کشورهای عضو ارسال خواهد شد.

۲- اصلاحیه‌ای که بر اساس بند ۱ ماده‌ی حاضر مورد پذیرش و تصویب قرار گیرد، سی روز پس از این که تعداد اسناد پذیرفته شده به دو سوم تعداد کشورهای عضو از تاریخ پذیرش اصلاحیه برسد لازم‌الاجرا خواهد بود. از این زمان به بعد، اصلاحیه سی روز پس از سپردن سند پذیرش از سوی کشور عضو برای آن کشور لازم‌الاجرا خواهد بود. هر اصلاحیه‌ای تنها برای آن دسته از کشورهایی الزام آور خواهد بود که آن را پذیرفته‌اند.

ماده ۲۲- خروج از پروتکل

۱- هر یک از کشورهای عضو می‌تواند در هر زمان با ارسال اعلامیه کتبی خطاب به دبیرکل سازمان ملل متحد، از عضویت در این پروتکل خارج گردد. خروج از عضویت پروتکل، یک سال پس از تاریخ وصول اعلامیه توسط دبیرکل صورت می‌پذیرد.

۲- خروج از عضویت به ادامه اجرای مقررات این پروتکل نسبت به هر شکایتی که به‌موجب مواد ۵ یا ۱۲ و یا هر

